

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1174

17. LISTOPADA 2025. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Šokci i baština u Monoštoru

Šarenilo nošnje
i šokački ponos

SADRŽAJ

10

Tragom milenijske proslave
u Bačkoj i Srijemu (I.)
Tri subotičke proslave

12

Filip Čeliković, magistar teologije
i suvoditelj molitvene zajednice
Proroci iz Subotice

**Otvoriti se iskustvu vjere
i živoga Gospodina**

20

Slučaj azbestnog otpada
u Donjem Tavankutu
**Inspekcija obavila
nadzor, mještani
sumnjaju u izvješće**

22

Ružičasti listopad u Subotici
Niste same!

30

Prva manifestacija
subotičke udruge *Hrid*
**Blago moga zavičaja /
Kruh moje majke**

36

Kapelice – nadgrobni spomenici
na grobljima (XXXI.)

**Despotovo, selo
u kojem žive
zaboravljeni Hrvati**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

Mirjana Trkulja
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
(distribucija@hrvatskarijec.rs)

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Vrijeme odluka

Opet su nam se vratile sankcije. Za sada bez vidljivih znakova, ali kada jedna država ostane bez nafte, onda to svakako neće proći bez posljedica.

Amerikanci su pokazali da se, usprkos tome što su čak šest puta odgađali najavljene sankcije NIS-u (a sve zbog ruskog većinskog udjela u vlasništvu) ne šale, pa je 9. listopada *Janaf* zavrnuo pipe i time je prekinut dotok sirove nafte u rafineriju, što je veliki ekonomski udarac i za ovu hrvatska tvrtku koja je najveći dio prihoda ostvarivala od suradnje s NIS-om.

Čini se da se ne šale ni Rusi. Čisto da bi preduprijedili razmišljanja o nacionalizaciji NIS-a ili nekom sličnom potezu koji bi smanjio udio u vlasništvu ruske tvrtke koja je pod sankcijama, naši (ruski) »prijatelji« izvukli su keca iz rukava – plin. Ono što je sigurno je da je za sada opskrba plinom sigurna samo do kraja godine. Za dalje? E, pa mora se Srbija pokazati kao pouzdan politički partner inače će nam toplane i gospodarstvo stati.

I kao da ta muka nije dovoljna, u Beograd je stigla **Ursula von der Leyen** da i ona podsjeti da europski put više ne može biti samo na riječima već se traže konkretne promjene u području vladavine prava, medija i izbornih zakona. Ništa novo. Čulo se to već toliko puta. Ovog tjedna ipak u nešto oštrijem tonu.

Je li to došlo vrijeme odluke, vrijeme da se konačno izabere strana?

U ovom broju samo smo se dotaknuli sankcija NIS-u. Bit će vremena i za analizu posljedica ovakvih ili onakvih odluka. Ne samo političkih.

Z. V.

BNV preuzeo predsjedanje

Nakon nešto više od godinu dana predsjedavanja, Hrvatsko nacionalno vijeće završilo je svoj mandat na čelu Koordinacije nacionalnih vijeća nacionalnih manjina. Na sastanku Koordinacije, održanom 9. listopada, donesena je odluka da predsjedavanje ovim tijelom preuzme predsjednica Nacionalnog vijeća bunjevačke nacionalne manjine **Suzana Kujundžić Ostojić**, a da zamjenik predsjedavajuće bude predsjednik Nacionalnog vijeća vlaške nacionalne manjine **Novica Janošević**.

Na sastanku su izložene aktivnosti Koordinacije u prethodnom razdoblju, a bilo je riječi i o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina, kao i o Akcijskom planu za ostvarivanje prava nacionalnih manjina.

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** ocijenila je suradnju s drugim nacionalnim vijećima te s Ministarstvom za ljudska i manjinska prava kao vrlo dobru, istaknuvši da je rad Koordinacije bio usmjeren na tri trenutačno najvažnija pitanja za manjine u Srbiji – Akcijski plan, Zakon o nacionalnim manjinama i financiranje nacionalnih vijeća i ustanova.

»Važno je da nismo krenuli od nule – naši prethodnici otvorili su brojna pitanja važna za prava nacionalnih manjina. Kada smo preuzeli Koordinaciju, fokusirali smo se na tri ključne teme. Ponovno smo pokrenuli izradu Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, koji je istekao 2020. godine. Iako nismo u potpunosti zadovoljni predloženim sadržajem, važno je da je proces napokon nastavljen«, navela je Vojnić.

Drugi prioritet bile su izmjene Zakona o nacionalnim manjinama.

»Zakonodavni okvir je dobar, ali njegova primjena često izostaje jer nema kaznenih odredbi. Primjerice, jedinice lokalne samouprave u obvezi su izdvajati sredstva za rad nacionalnih vijeća, ali u praksi to nije uvijek slučaj ili se provodi na simboličnoj razini«, dodala je.

Treća tema bila je financiranje.

»Deset od 23 vijeća godišnje raspolaže s manje od 50.000 eura – što nije dovoljno ni za osnovno funkcioniranje, a kamoli za projekte. Osim većih izdvajanja, potrebno je i povećati fond za financiranje ustanova i udruga nacionalnih manjina, koji je prošle godine smanjen s 30 na 25 milijuna eura, uz rast troškova zbog inflacije«, pojasnila je Vojnić.

Ministar za ljudska i manjinska prava koji je sudjelovao na sjednici **Demo Berisha** istakao je značaj rada Koordinacije koja omogućuje da nacionalna vijeća iznesu svoje stavove i istakao da Ministarstvo daje punu podršku njenom djelovanju.

»Ministarstvo će nastaviti raditi na osnaživanju konzultativnih procesa i sudjelovanju nacionalnih vijeća u kreiranju manjinskih politika, uz unaprijeđenje suradnje sa svim resornim ministarstvima i drugim državnim tijelima na svim razinama vlasti«, rekao je ministar Berisha.

Ministar je pohvalio rad HNV-a na čelu Koordinacije te istaknuo da su Vojnić i njezin tim dali velik doprinos utemeljenju duha suradnje unutar Koordinacije i u pripremi izmjena Zakona o nacionalnim manjinama.

»Njeno zalaganje za bolji sustav financiranja bit će uvaženo i u planiranju proračuna za sljedeću godinu«, rekao je Berisha.

J. D.

Natječaj Središnjeg državnog ureda

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavio je 2. Javni poziv za prijavu posebnih potreba i projekata od interesa za Hrvate izvan Hrvatske u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2025. godinu.

Rok za podnošenje prijave u elektroničkom i papirnatom obliku je 30 dana od dana objave Javnog poziva i traje zaključno do 10. studenog 2025. godine.

Poveznica za ulazak u računalni sustav: <https://eprijave-hrvatiizvanrh.gov.hr/>.

Konferencija za medije predsjednice HNV-a Jasne Vojnić

»Dat ćemo sve od sebe da kuća bana bude gotova do kraja mandata«

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** održala je 10. listopada redovitu mjesečnu konferenciju za medije na kojoj je detaljno govorila o obnovi rodne kuće bana **Josipa Jelačića**, ali se na početku osvrnula i na političke napade koje HNV već mjesecima trpi.

Napadi na društvenim mrežama

Vojnić je istaknula kako je razlog pokretanja ovih mjesečnih konferencija upravo serija napada na društvenim mrežama, prvenstveno od **Tomislava Žigmanova**.

»Kao što smo i najavili, jednom mjesečno ćemo održavati konferencije. Možda prošli put nisam naglasila, ali ove konferencije pokrenuli smo zbog napada na društvenim mrežama od strane Tomislava Žigmanova, i zapravo vam mogu reći da smo zahvalni na tome jer smo ih možda i ranije trebali početi održavati«, rekla je Vojnić.

Dodala je da HNV neće odgovarati na napade, ali očekuje da svatko u hrvatskoj zajednici podnese izvještaj kroz rezultate.

»Tomislava Žigmanova smo nekoliko puta pozvali na sastanak, nije se odazvao, a jasan nam je cilj jer se približavaju izbori za HNV. No, predlažemo da se svatko kvalificira svojim rezultatima, a da od ovakvih načina blaćenja na društvenim mrežama poštedimo našu zajednicu«, poručila je.

Obnova rodne kuće bana Jelačića

Na konferenciji je detaljno govorila o procesu otkupa i obnove rodne kuće bana Josipa Jelačića. Podsjetila je da je inicijativa pokrenuta prije dvadeset godina, da je Vlada Srbije uložila ukupno 559.000 eura u otkup tri stana u objektu ukupne površine 363,88 četvornih metara, ali da kuća još uvijek nije u potpunosti obnovljena, niti funkcionalna.

»To nije cijela kuća, dio je u našem vlasništvu, postoji još nekoliko suvlasnika i nekoliko zajedničkih prostorija«, navela je, objašnjavajući da su dodatna sredstva za obnovu u iznosu od 160.000 eura osigurana iz pokrajinskog proračuna, no radovi nisu izvedeni u skladu s očekivanjima.

»Kada smo ih obišli, vidjeli smo da se ponovno pojavila vlaga, postojao je problem s kanalizacijom, nadstrešnica je počela prokišnavati... Dakle, ta sredstva nisu bila dovoljna za sve radove koji su bili potrebni da bi kuća bila funkcionalna«, rekla je Vojnić.

Istaknula je i da radove nije provodio HNV, već da je temeljem sporazuma cijeli projekt obnove vodio Zavod za zaštitu spomenika kulture Grada Novog Sada.

»Takvom prijedlogu smo se obradovali jer smo tada vodili nekoliko projekata i potpisali smo sporazum kojim Zavod preuzima obnovu. Sredstva su iz Pokrajine prebačena Gradu Novom Sadu, koji ih je prebacio Zavodu, i oni su sve provodili. Dakle, sve je koordinirao Zavod«, objasnila je.

Objekt je u međuvremenu uključen u projekt »Sedam matica«, u okviru kojeg će, uz podršku Vlade Hrvatske, biti uloženo dodatnih 300.000 do 400.000 eura. Vojnić je izrazila uvjerenje da će kuća biti stavljena u funkciju do kraja mandata aktualnog saziva HNV-a.

»Dat ćemo sve od sebe da do kraja mandata 5. saziva HNV-a ta kuća bude u funkciji, a ako bude nepredviđenih okolnosti – s njima ćemo se nositi«.

HNV preuzima daljnje radove

Na novinarsko pitanje tko snosi odgovornost za to što kuća još nije funkcionalna, Vojnić je istaknula da HNV nije imao izravan uvid u radove jer su oni povjereni Zavodu za zaštitu spomenika Grada Novog Sada.

»Možemo reći da je Zavod za zaštitu spomenika odgovoran, ali to ne tvrdim kategorički, jer 160.000 eura – a to zna svatko tko se bavi građevinom – nije dovoljno da se radovi na takvoj zaštićenoj građevini završe. Povjerali smo im posao s punim povjerenjem i vjerujem da su radili najbolje što su mogli«, rekla je.

Dodala je da HNV sada preuzima punu odgovornost za daljnje radove: »Kada mi preuzmemo, nadalje ćemo mi biti odgovorni za sve što prođe kroz naše javne nabave«.

Zaključila je da prostor rodne kuće bana Josipa Jelačića ima ogroman simbolički značaj te da je važno da se dovrši, ne samo zbog zajednice, već i kao kulturna poveznica između Srbije i Hrvatske.

»Smatramo da za takvu jednu kuću vrijedi uložiti sredstva i ona će biti most između Srbije i Hrvatske«, poručila je Jasna Vojnić.

M. V. R.

Sankcije NIS-u stupile na snagu

Posljedice za Srbiju i građane

Nakon višekratnog odgađanja, američke sankcije za Naftnu industriju Srbije (NIS) stupile su na snagu 9. listopada. Sankcije su uvedene početkom 2025. godine protiv ove energetske kompanije u Srbiji kao dio šireg pritiska na Rusiju zbog invazije na Ukrajinu. NIS je većinski u ruskom vlasništvu – *Gaspromnjeft* (kćerka-firma *Gazproma*) drži 44,85% akcija, ruska firma *Intelligence* 11,3%, dok Srbija ima 29,87%, a ostatak su

ma NIS-a, građani i firme ne mogu plaćati inozemnim karticama – samo gotovinom, Dina karticama ili srpskim aplikacijama. Veleprodaja u dinarima funkcionira nesmetano, ali međunarodni uvoz/izvoz postaje kompliciraniji (preko trećih strana ili alternativnih kanala).

NIS uvozi oko 70% sirove nafte (iz Rusije, Iraka, Kazahstana). Sankcije otežavaju plaćanja i transport (npr. preko Jadranskog naftovoda – *Janaf* u Hrvatskoj, koja je obustavila isporuke). Hrvatska je 10. listopada zaustavila dotok nafte Srbiji zbog rizika od sekundarnih sankcija. Inače NIS je već u gubitku (3,6 milijardi dinara u prvom polugodištu 2025.), dijelom zbog sankcija i pada cijena nafte.

manjinski dioničari. Cilj sankcija je financijski oslabiti ruske kompanije koje financiraju rat, a NIS je pogođen jer njegovi prihodi indirektno podržavaju Kremlj.

Ograničenja i komplikacije

Sankcije su više puta odgađane, ali su na koncu stupile na snagu 9. listopada 2025. godine, kada je istekla specijalna licenca američkog Ministarstva financija (OFAC). Veleposlanstvo SAD-a u Beogradu poručilo je da sankcije nisu usmjerene protiv srpskog naroda, već protiv ruskog utjecaja i predložilo Srbiji da otkupi ruski udio po fer cijeni za veću energetska nezavisnost.

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** više je puta apelirao na građane da ne paniče zbog uvođenja američkih sankcija NIS-u i istakao da nema razloga za to, budući da će država tražiti i pronaći rješenje, jer se »ponaša ozbiljno i odgovorno«.

Sankcije ne zabranjuju rad NIS-a u Srbiji, ali ograničavaju međunarodne transakcije i suradnju s američkim entitetima (bankama, karticama, kompanijama). Tako NIS ne može više koristiti američke platne sustave (npr. Visa, Mastercard, American Express). Na benzinskim crpkama

Rast cijena, poremećaj u opskrbi

Od posljedica za građane ekonomski stručnjaci ističu kako će sankcije imati kratkoročne i dugoročne posljedice. Od kratkoročnih posljedica moguć je blagi rast cijena goriva, mogući poremećaji u opskrbi, gubici NIS-a utjecat će i na privredu i državni proračun, a građani će imati ograničene mogućnosti plaćanja na crpkama. Među dugoročnim posljedicama ističu se više cijene, rizik od nestašica, pad BDP-a za 0,5 do 1%, viši troškovi transporta i grijanja za građane.

Predsjednik Vučić rekao je da je Rusija ponudila Srbiji ugovor za opskrbu plinom do Nove godine, navodeći da je to razočaravajuća vijest, jer je Srbija, kako kaže, očekivala sklapanje dugoročnog ugovora još u svibnju ove godine. Podsjetio je da je u svibnju u Moskvi razgovarao s ruskim predsjednikom **Vladimirom Putinom** i da je tad rečeno da će u najkraćem roku – od mjesec ili dva – biti zaključen sporazum, ali da je Srbija još morala čekati. Nakon toga se sreo s Putinom u rujnu kada je tražio zaključenje sporazuma te da su ih sada obavijestili da će to trajati do Nove godine.

»Zašto do Nove godine? Logika je jednostavna i neću to kriti, pa zato što nam oni žele time kazati 'e ako vi budete krenuli u nacionalizaciju NIS-a ili bilo što drugo, mi vam možemo presjeći plin 31. prosinca'. I to je za mene veoma, veoma loša poruka u svakom smislu«, rekao je Vučić.

Nakon pak sastanka s predsjednikom Upravnog odbora *Gaspromnjefta* **Aleksandrom Djukovim** i zamjenikom ministra energetike RF **Pavelom Sorokinom** Vučić je poručio kako neće biti velike energetske krize u Srbiji.

H. R.

Novi sustav ulazaka i izlazaka iz EU

Digitalno upravljanje granicama

Novi sustav za digitalno upravljanje granicama za ulazak i izlazak iz EU, takozvani EES ili Entry Exit System počeo se primjenjivati od 12. listopada u 29 europskih država. Novi sustav će digitalno bilježiti prelazak granice, kao i podatke iz putovnice, otiske prstiju i fotografije lica državljana zemalja van EU koji putuju na kratki boravak u države članice EU. Ideja je da EES ukinе ručno pečatiranje pasoša na svim međunarodnim zračnim lukama i lukama u EU, kao i na kopnenim prijelazima između zemalja EU i onih van nje. Prikupljanje podataka na graničnim prijelazima uvođi će se postupno uz punu primjenu do 10. travnja sljedeće godine.

Postupno uvođenje sustava

Primijenit će se u 25 država članica EU, dakle u svim osim Cipra i Irske, a četiri europske zemlje koje nisu članice EU također su dio ovog sustava: Island, Lihtenštajn, Norveška i Švicarska. Nositelje boravišnih dozvola i dugoročnih viza u ovim zemljama sustav ne obuhvaća, kao ni akreditirane diplomate, registrirane prekogranične radnike i državljane zemalja van EU koji putuju u zemlje EES-a u svrhe istraživanja, studiranja, obuke, volonterskog rada ili rada kao au-pair prenosi Radio *Slobodna Europa*.

Sustav se planirao uvesti 2023. i 2024. godine, ali su se neke veće članice EU, u kojima se nalaze najveći prometni čvorovi, zabrinule zbog istodobnog pokretanja jedinstvenog informacijskog sustava koji bi u realnom vremenu obrađivao veliki broj podataka, uključujući i one o poštovanju dozvoljenog vremena boravka. Sustav će sada postupno početi s radom i bit će u potpunosti operativan do 10. travnja 2026. godine što znači da se biometrijski podaci putnika, kao što su fotografija lica i otisci prstiju, možda neće odmah prikupljati na svakom graničnom prijelazu. Tijekom prijelaznog šestomjesečnog razdoblja putovnice će se i dalje pečatirati kao i do sada.

Fotografiranje i uzimanje otisaka prstiju

Zapovjednik stanice granične policije Batrovci **Branko Bačić** rekao je za *Euronews* Srbija da se sustav trenutno primjenjuje samo u ograničenom razdoblju.

»Sustav će se, kako je najavljeno, početi primjenjivati postupno, odnosno tijekom listopada samo četiri sata unutar 24 sata, ili bolje rečeno dva sata tijekom jedne radne smjene koja traje 12 sati. Znači, Entry Exit sustav bit će primijenjen dva sata, dok će ostalih 10 sati biti redovita procedura, kao i do sada. Trenutno na graničnom prijelazu Batrovci nema dužih zadržavanja, potpuno je redovita i uobičajena procedura«, rekao je Bačić.

Novina za putnike iz Srbije, koji spadaju u kategoriju tzv. trećih država, jest obvezna registracija u sustavu.

»Osim redovite kontrole, državljani Srbije trebaju znati da će proći registraciju u Entry Exit sustavu, odnosno bit će im uzete određene karakteristike biometrijskih podataka – bit će fotografirani i bit će im uzeti otisci četiri prsta desne šake«, pojasnio je Bačić.

FOTO: Beta/Milan Timotić

Dodao je kako se može očekivati da će prelazak granice trajati duže u prvim mjesecima primjene sustava.

»Za očekivati je da bi moglo doći do povećanja dužine čekanja na samim graničnim prijelazima, budući da uvođenje novog sustava iziskuje dodatno vrijeme. Granična policija MUP-a Srbije poduzet će sve mjere kako bi se dužina čekanja svela na minimum – angažirat ćemo dovoljan broj službenika i koristiti sve infrastrukturne kapacitete na graničnim prijelazima. Međutim, čekanje na izlazu iz Srbije ovisit će isključivo od brzine rada graničnih službi država koje primjenjuju Entry Exit sustav«, istaknuo je on za *Euronews*.

Ako se novi sustav EES počne u potpunosti primjenjivati, kako je predviđeno, u travnju 2026. može se očekivati da će i ETIAS (Europski sustav za putne informacije i odobrenje) biti uveden kasnije iste godine, jer su ova dva sustava povezana. ETIAS je europski ekvivalent američkom sustavu ESTA (Electronic System for Travel Authorization) i imat će veliki utjecaj na sve putnike koji u EU dolaze bez viza, piše Radio *Slobodna Europa*.

Procjene su, navodi RSE, da će oko 1,4 milijarde ljudi – uključujući državljane Velike Britanije, Gruzije, Moldavije, Ukrajine, Sjedinjenih Američkih Država i zemalja zapadnog Balkana koje nisu članice EU – morati pribaviti ovo odobrenje prije nego što prvi put uđu u Uniju. Ono će važiti tri godine, stajat će 7 eura i morat će se pribaviti prije dolaska.

Priredila: J. D.

Šokci i baština u Monoštoru

Šarenilo nošnje i šokački ponos

Zajednička manifestacija šokačkih udruga iz Podunavlja *Šokci i baština* održana je u subotu, 11. listopada, u Monoštoru. U programu su sudjelovale udruge od Berega do Bača, koje su predstavile svoju živopisnu nošnju, govor, običaje, pjesmu i ples. *Šokci i baština* svake godine održavaju se u drugom mjestu šokačkog Podunavlja.

KUDH *Bodrog* iz Monoštora do sada je četiri puta bio domaćin ove zajedničke šokačke manifestacije.

»Ova večer jeste večer posvećena tradicijskoj kulturi Hrvata Šokaca Podunavlja. Posvećena je niti koja spaja sve šokačke Hrvate, od Berega pa do Plavne, Vajske i

Bača. Večerašnji koncert prilika je da pred publikom prikazemo sve ono bogatstvo, i materijalne i nematerijalne tradicijske baštine, i svakako da pokažemo zajedništvo, šokački inat, šokački ponos i šarenilo tradicijske nošnje. Šokce odlikuje ljubav prema Dunavu, crnici i svom bogatstvu tradicije koja veže Šokce na ovim prostorima. Ideja za *Šokce i baštinu* potekla je 2008. godine od Udruge *Tragovi Šokaca* iz Bača. Te prve godine obilježili smo 320 godina od dolaska Šokaca pod franjevcima na ove prostore, tako da smo mi od početka sudionici ove manifestacije«, kazala je predsjednica *Bodroga* **Anita Điparov Marijanović**.

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** podsjetila je da su *Šokci i baština* jedna od tri velike manifestacije koje je HNV proglasio manifestacijom od značaja za hrvatsku zajednicu u Srbiji.

»Manifestacija je značajna i za šokačku zajednicu, ali i za HNV, budući da je ovo jedna od tri velike manifestacije u kojima smo suorganizatori. To su *Srijemci Srijemu*, *Šokci i baština* i *Bunjevci bez granica*. Drago nam je što smo se i ove godine okupili jer na jednom mjestu možemo vidjeti sve šokačke udruge – kako su radile protekle godine, kako su napredovale i kako im možemo pomoći«, kazala je Vojnić.

Gosti manifestacije *Šokci i baština* bili su članovi Zavičajne udruge *Kukujevc* iz Osijeka i Hrvati koji su u Osijek došli iz drugih krajeva Vojvodine.

»Naš posjet dio je programa koji smo realizirali s Gradom Osijekom. Njeguemo prekograničnu suradnju i želimo biti potpora društvima, općenito hrvatskoj zajednici u Vojvodini, gdje god je to moguće. Danas je to bilo moguće – proveli smo lijep dan u Somboru. Došli smo pružiti

podršku kulturno-umjetničkim društvima i smatramo da je to vrijedno naše pažnje i podrške«, kazala je tajnica Zavičajne udruge *Kukujevc* **Jelena Dodig**.

Zajednička manifestacija šokačkih udruga *Šokci i baština* izrasla je iz manifestacije *Tragovi Šokaca od Gradovrha do Bača 1688. – 2008.* koja je održana 2008. godine povodom 320. obljetnice dolaska franjevac i tuzlansko-gradovrških Hrvata katolika u Bač i okolicu. U njoj su sudjelovale sve šokačke udruge kulture iz bačkog Podunavlja te Šokci iz Hrvatske, BiH i Mađarske. Ovo je bio početak tijesne suradnje hrvatskih udruga Šokaca u Bačkoj, koje su se i narednih godina međusobno uključivale u glavne godišnje manifestacije.

Svoje običaje, pjesmu, ples, dječje igre i nošnju u monaštorskom domu kulture predstavili su HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega, KUDH *Bodrog* iz Monoštora, UG *Urbani Šokci* iz Sombora, KPZH *Šokadija* iz Sonte, HKPD *Matoš* iz Plavne, HU *Antun Sorgg* iz Vajske i HU *Drevni Bač* iz Bača.

Z. V.

Tri subotičke proslave

U Subotici su 1925. održane tri proslave milenijskog obilježavanja krunidbe Kralja Tomislava: gradska proslava 8. rujna, proslava Bunjevačko-šokačke stranke i Nevena 20. rujna te proslava Katoličke crkve i Vojvođanske pučke stranke 4. listopada

Odlukom Hrvatskog sabora 2025. godina proglašena je Godinom obilježavanja 1.100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva. Različitim kulturnim, umjetničkim i znanstvenim događajima jubilej obilježavaju Hrvati u domovini i izvan domovine.

I prije jednog stoljeća, 1925., organizirana je milenijska (1.000. obljetnica) proslava Hrvatskoga Kraljevstva. Slavila se diljem Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, a posebno na teritorijima gdje su nastanjeni Hrvati, među kojima su bila i mjesta u Bačkoj i Srijemu, čime ćemo se baviti u ovom feljtonu.

Proslava 8. rujna

U Subotici su 1925. održane tri proslave milenijskog obilježavanja krunidbe kralja **Tomislava**: gradska proslava 8. rujna, proslava Bunjevačko-šokačke stranke i Nevena 20. rujna te proslava Katoličke crkve i Vojvođanske pučke stranke 4. listopada.

Formiran je Priredivački odbor na čijem je čelu bio učitelj, kulturni i politički djelatnik **Matija Išpanović**. On je Gradskom senatu 25. kolovoza 1925. godine uputio dopis s prijedlogom programa proslave u kome se navodi:

»Gradovi i krajevi, gdje god žive Hrvati veličanstveno proslavljaju ovaj veliki i značajni historijski događaj, te se natječu tko će ljepše i dostojnije proslaviti tu slavu. Sinovi

Tomislavovog kraljevstva negdje sami, a negdje u bratskoj ljubavi i zajednici sa sinovima Dušanovog carstva pale krijesove na izmaku prve 1000 godišnjice hrvatske slave, hrvatske kulture i hrvatske povijesti, koračajući u drugu hiljadugodišnjicu puni vjere i nade, da će im u zagrljaju sa bratskim srpskim i slovenskim narodom u vlastitoj – zajedničkoj domovini biti ljepše i sretnije.

Prva proslava bila je u utorak, 8. rujna, uz sudjelovanje i pomoć u organiziranju gradskih vlasti – Senata, Sokolskog društva i Vojvođanske pučke stranke. Ona je izvedena u svečanoj gradskoj vijećnici, s početkom u 9 sati, uz glazbeni program i svečane govore.

Proslavu je otvorio pukovnik **Miroslav Tomić**, potpredsjednik subotičke sokolske organizacije. Za njim je na-

stupio dr. **Ivo Milić**, profesor subotičkog Pravnog fakulteta, govoreći o povijesnom značaju krunidbe Tomislava za kralja. Na koncu je riječ dobio i veliki župan **Dragoslav Đorđević**. Istaknuo je da su spone i veze između Srba, Hrvata i Slovenaca duboke i snažne te da one i čine temelj današnje zajedničke nacije, ali i države.

Proslava 20. rujna

Proslava 20. rujna u organizaciji Priredivačkog odbora iza koga je stajalo Hrvatsko pjevačko društvo *Neven* i matično Hrvatsko prosvjetno društvo *Neven* te Hrvatska akademska omladina u Subotici i Bunjevačko-šokačka stranka. Jedan od najviših uzvanika bio je dr. **Rudolf Horvat**, hrvatski povjesničar, književnik i političar.

U nedjelju u 6 sati, uz glazbenu pratnju započeo je program. Okupljeni su se uputili na željeznički kolodvor da sačekaju goste. U 7,30 pristigla je prva grupa omladinaca *Sokola* iz Zagreba, a zatim i iz Vukovara, Sombora, Sente, Osijeka i Varaždina. Potom su zajedno otišli do glavnog trga ispred Gradske kuće odakle je u 8,30 krenula svečana povorka. Velika povorka s više od tisuću ljudi kretala se kroz grad do Trga kralja Tomislava gdje je bio postavljen podij na kojem se odigrala svečanost. Na početku je govorio predsjednik *Nevena* **Josip Vuković**, kako piše lokalni tisak, »odjenut u hrvatske boje« (*Bács-megyei Napló*, 20. 9. 1925.). Zatim je nastupio mješoviti zbor Pjevačkog društva *Neven*, a nakon toga je predsjednik Priredivačkog odbora Matija Išpanović izložio kratki povijesni osvrt na Bunjevce. On je svečano otkrio spomen-ploču postavljenu na zidu žandarmerijske vojarne. Ploča je bila formata 60 x 75 cm.

Otpjevane su hrvatska i srpska himna *Lijepa naša domovino* i *Bože pravde*. Govorio je i dr. Rudolf Horvat o hercegovačkom podrijetlu Bunjevaca, naglasivši hrvat-

stvo Bunjevaca te njihov doprinos samoj krunidbi kralja Tomislava. Na kraju je govorio i mladi student prava **Andrija Šokčić**. Nakon toga su posjetili franjevačku crkvu gdje je održana svečana misa.

Popodne je održan banket za 150 osoba u restoranu hotela *Zlatno jagnje*, zdravice su održali Josip Vuković i dr. Rudolf Horvat.

U Parku kralja Petra uz glazbenu pratnju prikazali su svoje vježbe *sokoli* iz Vukovara, Zagreba i Osijeka. Poseban dojam ostavile su mlade tjelovježbačice iz Osijeka.

Navečer je u gradskom kazalištu održana svečana akademija na kojoj je govorio gost iz Zagreba dr. Rudolf Horvat kojem su se pridružili Josip Vuković Đido, Matija Išpanović i **Josip Šokčić**. Poslije akademije bila je igranka.

Proslava 4. listopada

Katolička društva u Subotici proslavila su 1.000. godišnjicu Hrvatskoga Kraljevstva 4. listopada.

Prijepodne pontifikalnu svetu misu u crkvi sv. Terezije služio je apostolski administrator **Ljudevit Budanović**. Gradski senat je zabranio gradskoj crkvenoj glazbi sudjelovanje na misi.

Poslijepodne je održana akademija u Katoličkom krugu na kojoj je predavanje o hrvatskom kraljevstvu i krunidbi kralja Tomislava održao **Blaško Rajić**. Pjesmu *Domočina Đure Arnolda* govorio je brat *orao* **Slavko Dević**. Akademija je bila u velikom broju posjećena.

Navečer je bio glavni dio proslave u Gradskom kazalištu gdje je predsjednik *Orla* **Ivo Prčić** održao predavanje iz povijesti Hrvatske. Potom je **Gejza Temunović** govorio pjesmu *Prvi kralj J. Andrića*. Slijedio je igrokaz *Orlovi na Duvnu Dušana Žanka*. Orlovi-omladinci izveli su simbolične vježbe.

Hrvatske novine pišu kako je proslava završena uspješnim plesom do zore.

Priredila: Katarina Čeliković (katalog izložbe 1100. obljetnica Hrvatskoga Kraljevstva (925.-2025.) – Tragom milenijske proslave u Bačkoj i Srijemu)

Otvoriti se iskustvu vjere i živoga Gospodina

*Najvećim dijelom naše je djelovanje usredotočeno na molitveno-evangelizacijske susrete koji se održavaju petkom u župi sv. Roka čiji je smisao otvoriti se iskustvu vjere i živoga Gospodina i kroz formativne sadržaje oblikovati iskustvo * Pjesme slavljenja nisu toliko glazba koliko molitva. One pomažu dovesti srce u vrhunac molitve kada naše srce ne slavi Gospodina zbog onog što daje već zbog onog što jest*

► *Proroci* su isprva djelovali kao vokalno-instrumentalni sastav, a 2015. prerastate u molitveno-karizmatSKU zajednicu. Kako je došlo do ove promjene?

Svoje prvotno poslanje *Proroci* su ostvarivali od 2006. godine djelujući kao vokalno-instrumentalni sastav na području suvremene duhovne glazbe i brojnih festivala toga tipa u Hrvatskoj. Zapravo, riječ je o obnovljenom sastavu i imenu koje je već djelovalo u Subotici u 80-im godinama 20.

stoljeća. Možemo reći kako je vrhunac tog mladenačkog razdoblja i glazbenog poslanja okrunjen izlaskom nosača zvuka *Božje djelo* 2014. godine nakon čega dolazi do životnih prekretnica u našim životima. Spomenuli ste prerastanje u molitvenu karizmatSKU zajednicu. Taj poticaj Duha Svetoga prepoznali smo nakon jedne duhovne obnove u Subotici i čini mi se kako pojam »prerastanje« dobro smisleno sažima taj obrat. Naime, bile su to godine kada su naši članovi započeli sklapati bračna zajedništva, zapošljavati se, a povrhu svega riječ je o godinama kada smo snažnije sazrijevali. Život je zahtijevao veću dubinu vjere i molitve, a okolnosti stabilnost. Mladenaštvo, razigranost i putovanja ustupili su mjesto novoj starijoj duhovnosti i poslanju.

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Okupljajući mladež iz više župa, *Proroci* su nastali 2006. godine u Subotici, kao vokalno-instrumentalni sastav. Desetak godina kasnije, 2015. preraštaju u molitvenu zajednicu, po uzoru na slične skupine u Hrvatskoj. Zajednica *Proroci* ima za cilj dati pohvalu i slavu Gospodinu kroz svakodnevni dublji odnos s Duhom Svetim. Dio su duhovne stvarnosti koja se naziva Katolička karizmatSKA obnova.

Suvoditelj *Proroka* je magistar teologije **Filip Čeliković**. Osim o radu *Proroka*, s njime smo razgovarali i o misiji te povijesti molitvenih karizmatSKIH zajednica.

► **Koji je koncept rada i misija molitvenih karizmatičkih zajednica, kada su one nastale i kako su se razvijale?**

Naša zajednica dio je duhovne stvarnosti koja se naziva Katolička karizmatička obnova. Riječ je o jedinom pokretu u Katoličkoj crkvi koji nema ljudskog utemeljitelja već mu je utemeljitelj Duh Sveti, i zapravo i sama riječ pokret je nezgodna i višeznačna – ne misli se na ljudski već pokret Duha. A ciljevi se mogu sažeti ovako: to je »struja milosti« darovana Crkvi čiji je cilj obnoviti službe i karizme prema standardu kojeg nalazimo na stranicama Novog zavjeta i donijeti ljudskim srcima iskustvo živog Gospodina. Duh obnavlja Crkvu za poslanje vraćajući joj životnost i snagu kakvu je Gospodin zamislio. Nisu to moje misli, već misli velikih crkvenih autoriteta – papa i teologa zaduženih za crkvenu ocjenu ove stvarnosti. Zanimljiva je povijest karizmatičke obnove. U Katoličkoj crkvi Obnova je započela snažnim izljevom Duha Svetoga 1967. godine u Sveučilištu Notre Dame u Pennsylvaniji kada su studenti željeli doživjeti iskustvo prve Pedesetnice i onoga što čitamo u Djelima apostolskim da se ondje događalo. I dogodilo se. No, ti studenti i njihovi svećenici bili su prije toga povezani s drugim kršćanima koji su to iskustvo već doživjeli... Interesantna je pozadina toga događaja. A to je da je papa **Lav XIII.**, prema poticajima sv. **Elene Guerre**, vratio Duha Svetoga u središte katoličke pobožnosti i posvetio mu čitavo 20. stoljeće. Najpotresnija stvar je ta što je Duh Sveti u svojoj mudrosti Obnovu započeo izvan vidljivih granica Katoličke crkve – među protestantima u Asuzza Streetu u Los Angelesu, koji su tradicionalno uvijek bili zatvoreni čudesima i karizmama. Ovo je dobro poznata i uvažena činjenica u crkvenim prosudbama Obnove. Papa Lav XIII., govoreći o posveti Duhu Svetom, ponajviše je promovirao jedinstvo kršćana koje samo Duh Sveti može uspostaviti – On koji je jedinstvo ljubavi Oca i Sina. Zaključak je jednostavan: Duh Sveti obnavlja lice Crkve i daje svoje milosti tako da ih daje posvuda – i te milosti teže da se oko njih okupljamo – da se poklonimo Duhu gdje god on jest.

► **Kako izgleda djelovanje molitvene zajednice Proroci? Koje aktivnosti imate?**

Najvećim dijelom naše je djelovanje usredotočeno na molitveno-evangelizacijske susrete koji se održavaju petkom u župi sv. Roka, čiji je smisao otvoriti se iskustvu vjere i živoga Gospodina i kroz formativne sadržaje oblikovati iskustvo. Ako je vjeronauk znanje o vjeri – obrazovanje, kateheza odgoj za vjeru, možemo reći da je naše djelovanje usmjereno onomu što prethodi oboma – kerigmi, prvom navješćaju u kojem se susrećemo s Isusom koji je živ, prisutan i dotiče svaki detalj našeg života svojom spasiteljskom ljubavlju. Uz petke koji su stožer, nekoliko puta godišnje organiziramo razne tematske susrete, duhovne obnove, pobožnosti, ostvarujemo suradnje, napose sa Subotičkim oratorijem i Pastoralom mladih Subotičke biskupije, na programima koji se tiču mladih, a katkada odlazimo i u druga mjesta koliko nam to dopuštaju obiteljske obveze.

► **Koliko članova imate i kakav je interes za to što radite? Tko se može i kako pridružiti zajednici?**

Sama Zajednica broji 25 članova, a na našem susretu petkom redovito bude prisutno 70-ak osoba. Kada su neki posebni duhovni programi, onda je to znatno više ljudi. Ali obuhvat je puno širi kada se uzmu svi duhovni događaji na kojima smo prisutni. Međutim, brojke nisu u Crkvi mjerilo, čak mogu ozbiljno zavarati. Gospodin Isus nam nije govorio da ćemo njegovo djelo prepoznati u brojkama i pregledima već po plodovima Duha. I to mijenja čitavu optiku – više znači nekoliko promijenjenih srca koji će kasnije druge pozivati na promjenu od mnoštva. Tko se može pridružiti Zajednici? Na naše susrete mogu doći svi. A ako se pitanje odnosi na samo članstvo u Zajednici, tu treba napraviti jednu razliku. Obnova je dar koji se izliva na čitavu Crkvu i ima za cilj obnoviti razna zajedništva, poslanja i karizme. To je milost za sve. Mnogi to ne razumiju ispravno pa o Obnovi govore kao opcionalnoj duhovnosti. Ona nije duhovnost već milost za Crkvu. U tom smislu svi su dobrodošli i svi su primatelji onoga što Duh po Obnovi daje, a opcionalno je i poseban poziv biti protagonist i širitelj Obnove u užem smislu. I koga Gospodin poziva u takvo poslanje, nakon prosudbe poziva, može postati član naše Zajednice.

► **Koji su izazovi u radu Proroka u smislu prostori-ja, financija i slično?**

Zahvalni smo Gospodinu jer imamo gdje biti, imamo što dati i u duhovnom i materijalnom smislu te rado to činimo. I to je velika milost koju smo primili da, imali manje ili više, želimo odvojiti dio za Gospodina koji nam je dao sve. Evo i moj posao je veliki izraz darežljivosti članova i pokazuje koliko nam je svima ono što Gospodin želi važno da smo spremni svatko na svoj način otkinuti, i to ne samo od viška. I onda ostaje pravi izazov – na sve će izazove Duh Sveti providjeti potrebno ako je nešto njegovo djelo, a pravi izazov je ostati vjeran Duhu u svim našim slabostima i grešnostima iz kojih svakodnevno ustajemo i idemo naprijed.

► **Na susretima Proroka pjevaju se tzv. pjesme slavljenja. Kažite nam više o toj vrsti pjesama kao i iskustvima sa susreta u kontekstu glazbe?**

Pjesme slavljenja nisu toliko glazba koliko molitva. One pomažu dovesti srce u vrhunac molitve kada naše srce ne slavi Gospodina zbog onoga što daje već zbog onoga što jest. To su pjesme koje pomažu *nadići* sebe u Gospodinu koji je *veći* – od nas, naših problema, rana, ograničenosti, skučenosti... Slavljenje je stanje, a pjesma tu jednim dijelom pomaže ući u to stanje. Ono što vidimo sve više i više kako Duh Sveti obuzima naše pjevanje, jer je pjesma čin otvaranja srca. I mnogi svjedoče snažna oslobođenja i ponajviše unutarnja ozdravljenja koja se događaju po slavljenju. Događa se i to da pojedinci ništa posebno ne osjećaju na slavljenju, a kada napravimo ljetnu stanku pa izostanu susreti – sve više ljudi govore kako im to vrijeme izgleda teže, puno se nagomila usredotočenosti na sebe i tu se zapravo najbolje vidi učinak slavljenja. Nije tu toliko stvar hoćemo li emotivno

nešto doživjeti ili ne, stvar je okretanja srca Gospodinu, a pjesma tu puno pomaže. Samo ću reći kako na svašta mi dižemo ruke i slavimo, pa zaslužio je više od svega Gospodin da njemu podignemo ruke koje je on stvorio i damo mu slavu.

► **U Hrvatskoj postoji solidan broj ovakvih karizmatско-molitvenih zajednica poput *Božje pobjede*, *Kristofora* ili *Nanovo rođenih*. Surađujete li s njima?**

Izuzimajući *Kristofore*, s kojima nismo do sada bili u suradnji osim par susreta s **Josipom Lončarom**, s *Božjom pobjedom* i *Nanovo rođenima* imamo vrlo blisku i intenzivnu suradnju i odnos. Naša je zajednica kćer *Božje pobjede* jer smo najvećim dijelom nastali potaknuti duhovnom obnovom koju su oni predvodili. Osim što nam dolaze u goste, često surađujemo na područjima koja nisu toliko javna i vidljiva, no vidljivi su učinci tih suradnji. U našem svijetu često mnoštvo vidi bend ili govornika, ali iza toga stoji čitav niz predanih ljudi koji svakodnevno rade, proučavaju, istražuju, kreiraju i dijele svoje darove jedni s drugima.

► **Koji su planovi zajednice *Proroci*?**

Prvi plan je otvarati se Božjoj volji i njegovom planu, a tu ne znamo sve. Znamo najčešće prvi korak i kad ga učinimo, onda postane jasan sljedeći. Većinu onoga što jesmo danas nismo planirali, bili smo otvoreni. Ali jasno je pitanje – mislim da je plan i sljedeći korak još više se disciplinirati kako bismo mogli nositi poslanje i odgovoriti

na autentične poticaje Duha. To unutarnje uređenje života zajednice sada je ključ svega što nam se otvara – kako bismo učinkovito uključili buduće članove Zajednice i potom odgovorili na pozive koje primamo.

► **Kako ste ranije naveli, surađujete i sa Subotičkim oratorijem i Pastoralom mladih Subotičke biskupije na programima koji se tiču mladih...**

Često. Neka područja su nam zajednička i Gospodin nas je razlikošuću karizmi i poslanja u najpozitivnijem smislu osudio na rad u istom vinogradu. Suradnje su siguran plan Duha, jedan je vinograd, i nešto što je privilegij i ljepota naše sredine jest to što taj vinograd nije velik i što se svi susrećemo. Sve više zajedno organiziramo duhovne sadržaje, koristimo kontakte koje svatko od nas ima. Riječju, dijelimo duhovna dobra. A to onda koristi i uštedi vremena, jer ne umnažamo iste aktivnosti, već stvaramo prostor da djelujemo i prema drugim skupinama.

► **Kako svećenstvo Katoličke crkve gleda na rad karizmatских zajednica? Ima li nekih kritika i slično...**

Mi nemamo s time većih poteškoća. Svećenici u našoj blizini nas rado prate, istaknu i ljube pa čak i ako ne razumiju sve. Ali poznato je da kritike postoje. Mislim da je dobro poznato da su izgrađujuće kritike i susreti s drukčijim mišljenjem korisni. Zreli ljudi se znaju ne složiti i ostati zajedno, a narasti iz takvih susreta. Ipak, treba reći da postoje i značajna nezrela i neopravdana protivljenja. Ali

tu je stvar vrlo jasna. Crkva je što se tiče Karizmatiskog pokreta rekla svoj sud, primjerice u tzv. *Malinskim dokumentima*, dokumentu *Iuvenescit ecclesia*, dokumentu izjava papi A Petar ustade i primjerice Hrvatska biskupska konferencija odobrila je statut Katoličke karizmatске obnove Hrvatske. Papa Franjo znao je isticati problem narcističke samoreferentnosti, ona se odražava i u tome kada je moje mišljenje mjerodavno i važnije od onoga što je Crkva službeno rekla. Mi vjernici, bilo klerici bilo laici, ne predstavljamo drugima sebe već Krista i njegovu Crkvu. A tu su stvari jasne za svakog tko želi proučiti i saznati. Možda u ovom trenutku ne mogu nešto shvatiti, ali barem poštujem i ne gradim mišljenje koje nema veze s crkvenim stavom ili se protivi stavu Crkve koji nisam ni proučio.

► **Koja su Vam iskustva u radu s mladima? Što biste »poručili« njima i njihovim roditeljima?**

Iskreno, nisam školovani odgojitelj, samo promatrač Božjeg djelovanja. Ono što vidimo je to kako se Duh Sveti snažno izliva u mlade. Ali o tome je teško pisati, to čitatelji moraju čuti od njih samih. Na posljednjoj duhovnoj obnovi momci su sat vremena plakali pred Presvetim koliko ih je snažno pohodila Božja prisutnost. Mislim da će to roditelji čuti. I vjerujem kako neki vide snažne promjene kod svoje djece. A ako bih išta rekao roditeljima, onda bih ih pozvao da dođu. Bogu Ocu su svi djeca i može započeti ispočetka sa svakim. Što god je naše polazište bilo predrasude, nedostojnost, rezigniranost, krivnja, nevjera, komfor... Gospodin želi iznova započeti.

► **Kako se novi mediji, poput društvenih mreža ili popularnih glazbenih žanrova, pokazuju u evangelizaciji?**

Društvene mreže su korisne za informiranje, za prvi doticaj s Isusom ponajviše onih koji su izvan crvenog zajedništva, na rubu... ali ljudski susret je presudan. Naš posao nije završen snimanjem reelsova ili objavom plakata, ljudska blizina je ključna. A što se tiče popularnih glazbenih žanrova – ukoliko su prožeti Božjim Duhom i pročišćeni od svjetovnosti, emotivnih i mentalnih poruka protivnih evanđeoskom duhu, mogu i te kako koristiti izgradnji. Dapače, svjetovne pjesme koje nemaju u sebi negativan duh svjetovnosti također nas mogu činiti boljim ljudima i kršćanima.

► **Od 2020. do 2024. bili ste angažirani na raznim poslovima u Hrvatskom nacionalnom vijeću, krovnom tijelu hrvatske manjine u Srbiji. Kako ocjenjujete aktualne prilike u hrvatskoj zajednici?**

Radeći na tim poslovima puno sam toga naučio, stekao brojna iskustva i vidike i imao sam prigodu razvijati svoje vještine u poslovima koje i sada djelomično radim – uz teološki rad, nastavio sam organizirati događaje, skupove, putovanja, grafički dizajnirati sadržaje na društvenim mrežama i plakatima te sudjelovati u kreiranju projekata i ideja. Bila je to providonosna priprema, ali sam u sebi duboko osjećao da političko djelovanje toga tipa nije moj osobni poziv, makar smatram da bi

katolici laici trebali ozbiljno razmotriti mogućnost da je politika u užem smislu njihov poziv unutar moralne obveze da ulažemo u opće dobro. Nisam odviše mjerodavan iz ovog položaja komentirati rad institucija i udruga, ali moram reći jednu vlastitu šalu »više manifestacija nego Hrvata«. To je krilatica s kojom se šalim kada osobno ističem nužnost okupljanja duhovnih sadržaja i suradnje. Imam katkada osjećaj kao da su nam referentne točke Hrvatska i mjesta u kojima ima puno više ljudi, pa je ponuda opravdano veća. Čini mi se da nismo još dovoljno postali svjesni malenosti naše zajednice, ali i prednosti toga – jer u manjim zajednicama čovjek nije točkica u mnoštvu već puno bolje ostvaruje susrete. Međutim, tu je onda napast da tu prednost zagušimo hiperprodukcijom događaja koji više dijele nego približavaju ljude. I već sada se događa da su isti u svemu, i opada kvaliteta ili opada kvalitetno. Rješenje? Suradnja, udruživanje i zajednički programi.

O. Mato Miloš, karmelićanin

»Uvijek mi je bila želja produbljivati teologiju«

»U svim mojim službama uvijek sam nastojao biti savjestan, vjeran svome pozivu i službama. Koliko sam u tome uspio, neka kažu oni kojima sam služio. Nitko nije savršen, pa tako ni ja, ali se trudim oko savršenosti, osobito ljubavi prema bližnjemu, jer bez ljubavi ništa mi ne vrijedi činiti i djelovati«

U povodu 150. godišnjice rođenja o. **Gerarda Tome Stantića** ove je godine, u nakladi Katoličkog društva **Ivan Antunović** iz Subotice i Hrvatske karmelske provincije sv. o. Josipa iz Zagreba, tiskana knjiga o. **Mate Miloša** *Govori vam sluga Božji, karmelićanin, o. Gerard Tomo Stantić*. Otac Miloš rođen je u Sonti odakle

nakon završetka osnovne škole odlazi u karmelićansko sjemenište u Remetama, a potom nastavlja Božjim putem i postaje karmelićanin.

Želja za redovništvom

Otac Mato Miloš rođen je u brojnoj hrvatskoj katoličkoj zemljoradničkoj obitelji (jedna sestra i sedmero braće) u Sonti. Njegov otac **Mato** bio je član župnog pastoralnog vijeća u župnoj crkvi sv. Lovre u Sonti, a mama **Janja**, rođena **Domčić**, članica franjevačkog trećeg reda koja je predvodila pučko pjevanje kod pobožnosti prije i poslije sv. mise u crkvi.

»Rastao sam u ozračju obiteljske topline i kršćanskog odgoja. Rado sam odlazio na sv. mise nedjeljom i blagdanom, kao i na večernjice koje su u to doba bile subotom i nedjeljom u župnoj crkvi sv. Lovre. Privlačile su me mise i pobožnosti, pa sam kao dječak s mojom mlađom braćom u sobi pravio oltar na kojem sam oponašao svećenika koji misi, a moja mlađa braća su ministrirali. Veselio sam se s mojim vršnjacima u svakodnevnim igrama, kao i druženju u osnovnoj školi. Rado sam s roditeljima hodočastio u marijanska svetišta, osobito u Aljmaš, kao i u Sombor na Karmelsku Gospu 16. srpnja. Imao sam uistinu sretno djetinjstvo«, podsjeća se svog odrastanja o. Miloš.

Kako ističe, želja za redovničkim životom uvijek je u njemu tinjala, ali se u 15. godini života rasplamsala.

»Nitko me nije nagovarao da idem u redovnike. U to vrijeme moj stariji brat **Antun Miloš** bio je bogoslov Subotičke biskupije i završavao je teologiju u Zagrebu. Nije me privlačio život dijecezanskih svećenika. Želio sam biti redovnik. Kada sam svoju želju priopćio roditeljima, oni su je radosno prihvatili. Pošao sam mome župniku vlč. **Jakovu Grunčiću**, zatražio krsni list i njegovu preporuku za karmelićansko sjemenište u Zagrebu. Župnik mi je odlučno rekao: 'Ti ćeš ići u biskupijsko sjemenište u Suboticu'. Ja sam također odvažno rekao: 'Ne. Želim ići u karmelićansko sjemenište u Zagrebu'. I dobio sam potrebne preporuke za karmelićane. Sve je to vodio Bog i tihe molitve mojih roditelja«, navodi on.

Kroz osnovnu školu u Sonti često je odlazio na proslavu Karmelske Gospe u Somboru, a u 8. razredu po nekoliko dana boravio je među karmelićanima u Somboru i tu se, kako kaže, njegova odluka sve više učvršćivala da bude karmelićanin. Na Ime Marijino, 12. rujna 1962., vlakom je otputovao u Zagreb kod karmelićana u Remete.

»Napuštajući obiteljsko ognjište došao sam u sasvim drugu sredinu, u Zagreb, velegrad. Kao petnaestogodišnjak počeo sam se privikavati na novu sredinu, nove ljude, novi način studiranja, koji se razlikuje od osnovne škole na selu. U ozračju Svetišta Majke Božje Remetske, mojih kolega sjemeništara i subraće redovnika, uz pomoć Božju svladavao sam prvotne poteškoće i kušnje moga boravka

u novoj sredini. Riječju, nisam se pokajao što sam izabrao ovaj poziv«, ističe o. Mato Miloš.

Studiji u Zagrebu i Rimu

Nakon dvije godine gimnazije kod franjevac konventualaca u Zagrebu, sa sjemeništarima je 1964. godine započeo novicijat u Somboru i bilo ih je 11 novaka. Prošao je godinu dana kušnje u novicijatu i na Malu Gospu, 8. rujna 1965., položio prve redovničke zavjete i vratio se ponovno u Zagreb gdje je nastavio druga dva razreda gimnazije kod franjevac konventualaca. Tu je i maturirao.

»Nakon mature upisao sam studij teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. U to doba, u našem karmelićanskom redu bila je mogućnost prve dvije godine filozofije studirati na Svetoj Gori Karmelu, u Palestini, a onda bismo se vratili u Rim na nastavak studija teologije, na *Teresianumu*. Poglavar su me htjeli poslati na goru Karmel na studij, međutim, izbio je rat između Izraela i Palestinaca, te je moj odlazak odgođen. Nastavio sam teologiju u Zagrebu, gdje sam i diplomirao. Zareden sam za svećenika 24. lipnja 1973., u zagrebačkoj prvostolnici, po rukama zagrebačkog nadbiskupa, metropolita, dr. **Franje Kuharića**. U jesen iste godine postao sam kapelan u župi i Svetišu Majke Božje Remetske i tu sam službu obavljao punih pet godina. Zavolio sam sve naše župljane, djecu i mlade. I oni su voljeli mene. Nastojao sam prihvatiti i uživati se u njihov kajkavski govor, tako da su me nazivali, naš Matek, Zagorec.«

U lipnju 1978. o. Mato Miloš premješten je u karmelićanski samostan u Somboru gdje je imenovan zamjenikom priora samostana i orguljaša u somborskoj karmelskoj crkvi. Kako ističe, jako mu je bilo teško napustiti Zagreb i Remete, njegovu pastoralnu službu kapelana kao i brojne prijatelje, djecu, mlade, obitelji i vremešne osobe.

»Osjećao sam se kao kad se mlado drvo iščupa i premjesti na drugo mjesto. Trebalo je dugo vremena da se priviknem na novi stil života. Nema više župnog pastorala. Somborski samostan je mjesto novicijata, povučенosti, molitve, duhovnog pastorala. Večeri sam provodio u sviranju na našim divnim orguljama i polako se privikao na novi način života u Somboru«, navodi o. Miloš.

Nadugo nakon toga, u jesen 1979., poglavari su ga poslali na postdiplomski studij u međunarodni Zavod *Teresianum* u Rimu, gdje je studirao teologiju duhovnosti i paralelno na Kongregaciji za proglašenje blaženima i svetima u Vatikanu.

»Moram priznati da su mi godine studija na *Teresianumu* bile najljepše u mom životu. U Zavodu je boravilo preko 150 studenata teologije, kao i mi koji postižemo licencijat i doktorat. Upoznao sam mnoge studente karmelićane iz

raznih zemalja, njihovu kulturu i običaje. Skupa smo subotom igrali nogomet, družili se, slavili imendane i rođendane. Uz studij, prakticirali smo liturgiju, molitvu časoslova, meditaciju – jedan sat ujutro i jedan sat navečer. U Zavodu sam vršio službu sakristana i voditelja ceremonija u liturgiji i na svečanostima. Bila je milina surađivati sa studentima i profesorima. Uvijek mi je bila želja produbljivati teologiju, koju sam završio u Zagrebu. Osobito me je privlačio studij teologije duhovnosti općenito, kao i duhovnost karmelićanskih crkvenih učitelja.«

O o. Gerardu Tomi Stantiću

Ocu Mati Milošu na njegovom Božjem putu posebno mjesto zauzima o. Gerard Tomo Stantić za kojega vrši službu vicepostulatora, skupa s o. **Antom Stantićem**, za njegovo proglašenje blaženim i svetim. S ovim slugom Božjim upoznao se još kao dijete od devet godina.

»Kako smo svake godine hodočastili Karmelskoj Gospi u Sombor, naše pobožne franjevačke trećoredice iz Sonte govorile su mi – budi tu na hodniku, pa ćeš vidjeti sveca, o. Gerarda. I doista, kada je izlazio iz ispovjedaonice za misu u 10 sati, kratko sam se susreo s njime. Nisam ni mislio da ću kasnije biti karmelićanin i da ću biti vicepostulator 'aequo jure' s o. Antom Stantićem. Kao vicepostulator, sve više sam se upoznao s pisanom duhovnom ostavštinom sluge Božjega. Za mene je o. Gerard oličenje karmelićanina koji je svoju duhovnost razvijao na temelju duhovnosti sv. Terezije Avilske, sv. Ivana od Križa, sv. Male Terezije i karmelićanskih mistika. On je uistinu samoga sebe predao Isusu, ništa nije radio bez Isusa, sve s Isusom. Svoj prijateljski odnos s Isusom i svoja duhovna iskustva s Isusom bilježio je na razne papiriće i nama ostavio još neistraženo bogatstvo iskustva molitve i kontemplacije. S pravom mogu reći da je sluga Božji o. Gerard za nas karmelićane, i za naše vjernike 'oblak neznanja'. Nismo ni svjesni kakvog kandidata za oltar imamo mi, tako mali hrvatski narod i naša Subotička biskupija«, ističe o. Mato Miloš.

Zato se i, kako dodaje, potrudio da izađe knjiga *Govori vam sluga Božji, karmelićanin, o. Gerard Tomo Stantić, o njegovoj 150. godišnjici rođenja* (16. rujna 1876. i 16. rujna 2026), a o njezinom sadržaju ukratko kaže:

»Iz samog sadržaja razvidno je kako je ova knjiga tako oblikovana da svatko može izabrati one teme koje ga najviše zanimaju. Osobito teme o liturgijskim vremenima, došašća, Božića, korizme, uskrasnog liturgijskog vremena, o blagdanima i svetkovinama Gospodnjim, o ispovijedi, sakramentu bolesničkog pomazanja, štovanju Marije, sv. Josipa i karmelskih svetaca. U drugom dijelu knjige o. Gerard govori o ljudskoj slobodi, strpljivosti, milosrđu Bož-

Nadbiskup zagrebački dr. Franjo Kuharić: svećeničko ređenje u zagrebačkoj prvostolnici 24. lipnja 1973.

jem, sebičnosti, savjesti. Osobito su divne teme o Svetom pismu, kontemplaciji, o volji Božjoj, ljubavnoj pažnji, karakteru, mistici, te o mislima o redovništvu, kušnji sotone i srditosti, o sebičnosti, savjesti, braku i ženidbi. Sve su to teme koje dodiruju dušu svakog čovjeka vjernika. Zato valja čitati, razmišljati i provoditi kršćanski život, kako ga iz svojeg iskustva predstavlja o. Gerard.

Dodaje kako je potrebno čitati njegovu pisanu riječ, upoznavati njegovu duhovnost i poruku za naše vrijeme u kojemu živimo; potrebno je moliti se Bogu po njegovu zagovoru za milosti koje su nam potrebne za dušu i tijelo; potrebno je izmoliti čudo po njegovu zagovoru, kako bi ga pravorijek Crkve proglasio blaženim i svetim.

Karmel privlači mladiće

Svoje je službe, uz već spomenuta mjesta, o. Miloš vršio i u Subotici, Novom Sadu, Sori u Sloveniji.

»U svim mojim službama, kao poglavara somborskog samostana, profesora na Katehetskom institutu u Subotici i Novom Sadu, kao i mojem služenju ispovjednika klauzurnih karmelićanki na Sori u Sloveniji, voditelja duhovnih vježbi, uvijek sam nastojao biti savjestan, vjeran svome pozivu i službama. Koliko sam u tome uspio, neka

kažu oni kojima sam služio. Nitko nije savršen, pa tako ni ja, ali se trudim oko savršenosti, osobito ljubavi prema bližnjemu, jer bez ljubavi ništa mi ne vrijedi činiti i djelovati. Na to me upozorava sam o. Gerard: 'Redovnik sam sebe drži u redu, veseli se kad primjer slijedi. Što nije pravilo, sve je mučilo; al' skloni se u Isuska krilo i zatvori oko sablazno!'.«

Na pitanje postoje li razlike u odgoju redovnika u vrijeme kada je bio u novcijatu u odnosu na ovo kako je danas, on odgovara:

»Velika je razlika u odgoju redovnika kada sam ja startao kao redovnik. Mi smo odgajani od sjemeništa, novicijata, preko studija teologije i svećeništva. To puno znači. Danas gotovo da i nema sjemeništa. Dolaze nam mladići s već završenim studijima u svijetu, s oko 25-30 i više godina života. Takve mlade je vrlo zahtjevno odgajati, jer oni su već živjeli svoj način života u svijetu. Teško je u tim godinama mijenjati sebe i svoje navike, prilagoditi se u redovničkoj zajednici. Odgojitelji imaju pune ruke posla strpljivo odgajati one koji dolaze u zrelijim godinama, a nama se javljaju upravo takvi mladići.«

Što se tiče specifičnosti karmelskog reda, o. Mato Miloš pojašnjava kako ono što karmel čini karmelom jest molitva, osobni susret s Isusom kroz molitvu časoslova, meditaciju, studij svete teologije, iz kojega crpe snagu za apostolsko djelovanje.

»U našoj Hrvatskoj karmelskoj provinciji sv. oca Josipa imamo samo dvije župe – u zagrebačkim Remetama i u Splitu. To smo prihvatili jer su takvi bili uvjeti da dođemo u Remete i u Split. U ostalim našim samostanima bavimo se karmelskom karizmom. Karmelska karizma privlači mladiće. Za sada imamo petoricu postulana u Somboru, sedmoricu novaka u Grazu i 16 bogoslova. To je znak da karmel privlači mladiće.«

O. Mato Miloš trenutno je u zagrebačkim Remetama i, kako ističe, iako u poodmaklim godinama života, ne sjedi skrštenih ruku.

»Redovito sudjelujem na svim molitvenim činima zajednice. Slavim sv. mise kod sestara na području remetske župe, ispovijedam vjernike, obavljam duhovne vježbe redovničkim zajednicama u Hrvatskoj, BiH, Sloveniji i tamo gdje me pozivaju. Redovito ispovijedam redovnice u Lužnici kraj Zagreba. Odlazim u Karmel Soru u Sloveniji našim klauzurnim sestrama održati duhovne nagovore. Puno čitam knjige duhovnih sadržaja, sastavljam nove duhovne teme za slučaj da me pozovu za duhovne vježbe ili duhovne obnove redovničkim zajednicama.«

Dodaje kako rado dolazi u »našu lijepu Bačku, u naš somborski samostan«.

»U Sonti imam brata kojeg posjećujem kao i moju brojnu rodbinu. Surađujem s našim katoličkim časopisom *Zvonik* i sa *Subotičkom Danicom*. Pratim sve hrvatske duhovne i kulturne događaje u Subotičkoj biskupiji. Na nekim manifestacijama sudjelujem osobno, druge pratim preko masmedija. Ne stidim se svoga kraja i svoga zavičaja«, kaže na koncu o. Mato Miloš, karmelićanin.

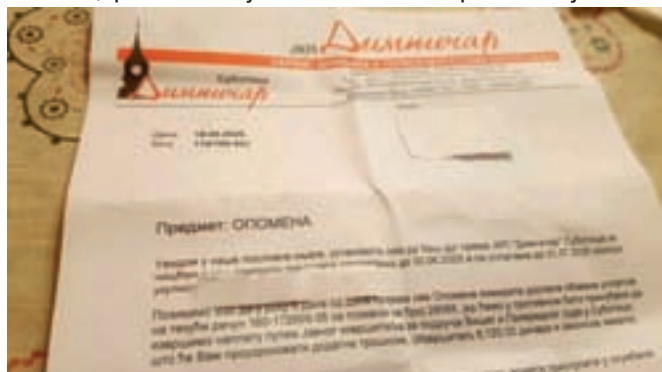
I. Petrekanić Sič

Tud horvatom? – Tudom, tudom.

Gyerekek, mi ez? Én ezt nem értem.

Ako niste razumjeli ove dvije rečenice, onda ste ih razumjeli upravo onako kako je vremešni Subotičanin razumio pismo-opomenu koje mu je zbog neizmirenih dugovanja uputilo Javno komunalno poduzeće *Dimnjačar*. Jer – što zbog okruženja s kojim najčešće komunicira, a još i više zbog obrazovanja – čovjek ćirilicu jednostavno ne zna čitati, pa je pomoć potražio od svojih mlađih članova obitelji da mu razjasne o čemu je zapravo riječ.

Nije ovdje tema je li *Dimnjačar* u pravu ili nije kada je riječ o sadržini pisma-opomene (u pravu je), nije čak niti sam *Dimnjačar*, jer na takve ćete slučajeve naletjeti i kada je riječ o mnogim drugim javnim komunalnim poduzećima u Subotici. Evo, pogledajte samo račun JKP-a *Čistoća i zelenilo*, pa ćete vidjeti nemušti miks pisama i jezika u

kojem je (ako je obračunska služba korektno odradila svoj posao) najrazumljiviji dio koji je napisan arapskim brojkama. Ili pak pročitajte (ako znate mađarski) ili zamolite nekoga da vam prevede tekst sa sajta *Szabad Magyar Szó* u kojem jedna naša sugrađanka s javnošću dijeli svoje iskustvo oko komunikacije na mađarskom u *Trans-jugu* (ex *Subotica-trans*), gdje joj se jasno stavlja do znanja da treba govoriti srpski jer u tom poduzeću mađarski jezik nitko ne govori!

Navedeni primjeri samo su svakodnevna površina jednog mnogo dubljeg problema na kojem aktualno rukovodstvo lokalne samouprave sustavno, i vrlo uspješno, radi da bude još veći. Riječ je, naravno, o Statutu grada Subotice i njegovoj provedbi u praksi kada je riječ o uporabi službenih jezika (i govora) na njegovom teritoriju. Da biste se uvjerali u ispravnost tvrdnje da lokalna samouprava sustavno, i vrlo uspješno, radi na kršenju Statuta kojega je sama donijela, dovoljno je da odete na njene službene mrežne stranice. Tamo ćete, ako pažljivo pobrojite, naići na šesnaest institucija koje se podvode pod pojam »javna poduzeća«. A javna poduzeća su pod ingerencijom lokalne samouprave, jer im je Grad osnivač, i kao takva u istoj su obvezi provoditi Statut i u dijelu koji se odnosi na službenu uporabu jezika (i govora). Ako još malo bolje

promotrite, primijetit ćete da je na istim stranicama JKP *Subotica-trans* i dalje živo poduzeće, odnosno da *Trans-jug* službeno ne postoji jer Grad nije ažurirao svoju mrežnu stranicu još od doba vlasničke transformacije. Ali, nije ni to tema.

Tema je zapravo sljedeći korak. Odete li na svaku od šesnaest mrežnih stranica javnih (komunalnih) poduzeća, naići ćete na mozaik od tisuću boja koji na najbolji način oslikava jedan opći nemar, lijenost i neodgovornost koji se mogu sažeti u jednu odomaćenu tursku inačicu – javašluk! I to s opasnim primjesama namjernog kršenja Statuta grada Subotice. Eto, primjerice, odete li na mrežne stranice spomenutog *Dimnjačara*, o njihovim generalijama kakve su, primjerice, »aktualno«, »javne nabave«, »izvješća i dokumenti«, »pravilnici«, »o nama« i »kontakt« naići ćete samo na srpske ćirilčne tekstove koje će vremešni Subotičanin s početka teksta preskočiti jer ih razumije isto koliko i gruzijsko pismo mhedruli. Tražite li, pak, hrvatski tražite ga što prije i obavezno fotografirajte, jer kako su stvari sa službenim stranicama javnih (komunalnih) poduzeća krenule nije nemoguće da vam upravo fotografije posluže ničemu drugom do li za uspomenu i dugo sjećanje, odnosno kao nadgrobni spomenici Hrvata u Mađarskoj. Ako nemate sreće, naići ćete, recimo, na sajt *Suboticaplina* na kojem se, osim na srpskom, posjetitelju mogućnost o poslovanju nudi i na mađarskom i engleskom (!) jeziku. U boljem slučaju, kao što je to primjer JKP-a *Čistoća i zelenilo*, osim na srpskom, naletjet ćete i na informacije na mađarskom i na »latinici«. Koje su opet na spskom. Želite li baš-baš istjerati Statut na konac, potražite mrežne stranice... samo da vidimo... aaa, da: JKP-a *Pogrebno*. Ili pak *Stadiona*. Ili *Subotičke toplane*...

Eto, nije da ih nema. Samo – baš kao i da je riječ o istraživanju u nekom bečkom arhivu o razvoju pekarstva u Subotici s kraja XVIII. i početka XIX. stoljeća – treba malo više strpljenja, a to znači i vremena.

A to, da se ne lažemo, znači da je aktualnom rukovodstvu lokalne samouprave do svojih građana kojima većinski nije i materinski stalo koliko i dobra volja vremešnog Subotičanina s početka teksta da nauči ćirilicu. Ma koliko u osnovi bila ista, razlika je ipak ogromna: prvi je čovjek bez ikakvih ambicija da drugima soli pamet o poštovanju prava nacionalnih manjina i njihovoj provedbi, a lokalna samouprava upravo taj verbalni arsenal cinično koristi kada god joj se za to ukaže prilika. A u međuvremenu ukida i ono što je postojalo, o čemu najbolje svjedoče i navedeni praktični primjeri i oni s mrežnih stranica njezinih javnih (komunalnih) poduzeća.

Z. R.

Slučaj azbestnog otpada u Donjem Tavankutu

Inspekcija obavila nadzor, mještani sumnjaju u izvješće

»U izvješću se navodi da je opasni otpad predan ‘ovlaštenom operateru’ – zahtijevamo da se javno objavi ime tog operatera i da se objasni kako je moguće da su salonitne ploče ipak pronađene na iskupu pijeska u Tavankutu«, ističe se u priopćenju zbora građana Donjeg Tavankuta

Kako smo pisali u prošlom broju tjednika, zbor građana Donjeg Tavankuta upozorio je 5. listopada javnost da se na lokaciji nekadašnje iskopine pijeska u tom selu odlaže otpad koji, kako su naveli, sadržava i azbestni materijal opasan po zdravlje ljudi i okoliš. Na odlagalištu su, kako su dodali, vidljivi slojevi podzemnih voda te mještani strahuju da će opasni materijal za nekoliko mjeseci zagaditi tzv. prvi sloj vode koji uglavnom koriste stanovnici ovog naselja putem bušenih bunara.

Inspekcija: Nema opasnog otpada

Povodom ovog slučaja, Služba za inspekcijско-nadzorne poslove Grada Subotice navela je da na lokaciji u Donjem Tavankutu nema odlaganja opasnog otpada. U odgovoru za portal *Magločistač* naveli su da su inspektori za zaštitu okoliša 7. i 8. listopada obavili nadzor na navedenoj lokaciji i izvršili uvid u dokumentaciju. Tom je prilikom utvrđeno da je investitor rušenja objekta bivše tvornice *Slavica* u Subotici tvrtka *Lidl Srbija KD*, koja posjeduje plan upravljanja otpadom od građenja i rušenja te ostala potrebna rješenja i suglasnosti.

Na temelju izvješća o ispitivanju otpada utvrđeno je da je 500 kilograma salonitnih ploča označeno kao opasan otpad, ali da je taj materijal, prema navodima inspekcije, uskladišten na mjestu rušenja i bit će predan ovlaštenom operateru.

Rušenje objekata na lokaciji bivše tvornice *Slavica* obavljala je subotička tvrtka *DD-ES Company*, koja je sklopila ugovor o poslovno-tehničkoj suradnji s tvrtkom *Sonora* Subotica za najam drobilice za beton i odvoz drobljenog materijala.

»Na temelju fakture, na lokaciju u Donjem Tavankutu odvezeno je oko 27 tona drobljenog betona koji će se koristiti za nasipavanje pristupnih putova u sklopu eksploatacijskog polja u vlasništvu tvrtke *Sonora*«, navodi se.

Dodaje se da *Sonora* posjeduje odobrenje za geološka istraživanja i eksploataciju pijeska, glavni rudarski projekt s planom rekultivacije (koji predviđa formiranje ribnjaka), kao i izvješće o fizikalno-kemijskoj analizi podzemnih voda iz 2024. godine, prema kojem su vrijednosti u

skladu s graničnima. Sljedeće ispitivanje planirano je za 2025. godinu, zaključuje se.

Zbor: Brojne nelogičnosti

Zbor mještana Donjeg Tavankuta izrazio je ozbiljnu zabrinutost povodom izvješća Službe za inspekcijско-nadzorne poslove Grada Subotice. Kako navode u priopćenju upućenom medijima i nadležnim tijelima, u spomenutom izvješću službe nalaze se brojne nelogičnosti zbog kojih zbor zahtijeva hitna objašnjenja i uvid u kompletnu dokumentaciju na koju se izvješće poziva.

Kao prvo pitanje, zbor navodi sljedeće: »kako je moguće da inspekcija, koja je navodno obavila očevid na lokaciji u Tavankutu, nije utvrdila prisutnost građevinskog otpada s vidljivim komadima salonitnih ploča – materijala koji sadrži azbest, poznat kao visoko kancerogen?«.

Drugo pitanje tiče se tvrtke DD-ES Company d.o.o. koja obavlja rušenje i odvoz otpada s lokacije bivše tvornice *Slavica*. Kako se u priopćenju ističe, u Agenciji za gospodarske registre (APR) ova tvrtka nije registrirana za djelatnost prikupljanja, prijevoza i obrade otpada (šifre djelatnosti 38.12, 38.22, 43.11) kao i da nema dozvolu za rukovanje opasnim otpadom kakav je azbest, što predstavlja ozbiljno kršenje zakona.

»Služba za inspekcijsko-nadzorne poslove morala je biti upoznata s ovom činjenicom. U izvješću se navodi da je opasni otpad predan 'ovlaštenom operateru' – zahtijevamo da se javno objavi ime tog operatera i da se objasni kako je moguće da su salonitne ploče ipak pronađene na iskopu pijeska u Tavankutu«, navodi se.

U priopćenju se također navodi da je tvrtka *Sonora d.o.o.* Subotica, vlasnik parcela na kojima je otpad odlagan, registrirana u APR-u za djelatnost eksploatacije šljunka, pijeska, gline i kaolina (šifra 08.12). U tom kontekstu postavljene su sljedeća pitanja: »posjeduje li vlasnik ove tvrtke stručne kvalifikacije potrebne za rudarska istraživanja i provedbu plana rekultivacije, kako se navodi u 'Studiji o procjeni utjecaja na okoliš'? Ako se planira formiranje ribnjaka, ima li *Sonora d.o.o.* angažirane ihtiologe i biologe, ili planira li ih angažirati, kako bi projekt bio izveden u skladu sa zakonom i propisanim standardima zaštite okoliša?«.

Također, u priopćenju se postavlja i pitanje zašto nije javno dostupno »Rješenje o davanju suglasnosti na Studiju o procjeni utjecaja na okoliš«, koje je izdalo Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu okoliša.

»Mještani Tavankuta imaju puno pravo biti upoznati sa sadržajem tog dokumenta, osobito jer on izravno utječe na sigurnost bunara i podzemnih voda na tom području«, dodaje se.

»Ova situacija nadilazi lokalne okvire Tavankuta«, navodi se u priopćenju te se dodaje kako postoje informacije da je sporni građevinski otpad raznošen i na druge lokacije u okolici Subotice.

Zbor mještana Donjeg Tavankuta pozvao je sve građane Subotice da prijave eventualna nelegalna odlagališta otpada nastala u prethodnom razdoblju.

»Nastavit ćemo obavještavati javnost i medije o svim daljnjim koracima te očekujemo da nadležne institucije postupaju transparentno, odgovorno i u skladu sa zakonom«, zaključuje se u priopćenju.

Vlasnik parcele: Na razumijem bunt

Povodom žalbi mještana, vlasnik parcele na kojoj se nalazi iskopina **Zlatko Lazarević** izjavio je za više medija kako opasnog otpada tamo nema, što je, kako napominje, pokazalo i izvješće nadležne inspekcije.

»Ne razumijem zašto je ovdje bunt, kada ovdje nema tih tvari. Ja sâm, da ih ima, ne bih dozvolio da se one pohranjuju na taj površinski dio. A u rupu ne ide ništa. I sve se to poslije eksploatacije sklanja«, kazao je Lazarević za RT Vojvodine.

H. R.

Fotografije: Zbor mještana Donjeg Tavankuta

Niste same!

»Besplatni preventivni pregledi mogući su u okviru našeg zdravstvenog sustava. Treba zakazati ili kod ginekologa ili kod opće prakse kako bi se uputili na daljnje preglede. Od ove godine dostupni su i screening pregledi, ali strašno je što je smanjen odaziv na njih. Sada se odazvalo samo 48%«, kaže Milica Pećerić

U Subotici ružičasti listopad nije samo boja kampanje, nego podsjetnik na tihe gubitke i odgovornost zajednice. **Milica Pećerić** iz udruge *Jedna uz drugu* govori bez uljepšavanja – iako su terapije danas dostupnije nego prije nekoliko godina, presudno je da se žene jave na vrijeme. Statistika je tvrda, a odaziv na preglede opada – zato Milica poziva na upornost, solidarnost i naviku redovitih kontrola tijekom cijele godine, ne samo u listopadu.

»Listopad je međunarodni mjesec borbe protiv raka dojke, službeni dan je 24. listopada, ali cijeli mjesec se zove *Pink October*, kako bi se radilo na osveščivanju preventive, jer rezultati su poražavajući u našoj državi. Porast oboljenja i smrtnosti znači da se žene kasno javljaju. Terapije su dostupne, situacija je mnogo drugačija u odnosu na prije par godina, ali preduvjet za izlječenje je da se žena na vrijeme javi. Tijekom 2024. godine samo u Subotici je preminulo 57 žena samo od karcinoma dojke, što je strašan podatak. Nije Subotica toliko neobrazovana sredina, tu su informacije, internet, mediji, svijest o zdravlju bi trebala biti mnogo veća. Besplatni preventivni pregledi mogući su u okviru našeg zdravstvenog sustava. Treba zakazati ili kod ginekologa ili kod opće prakse kako bi se uputili na daljnje preglede. Od ove godine dostupni su i screening pregledi, ali strašno je što je smanjen odaziv na njih. Sada se odazvalo samo 48%, veći odaziv je bio prije koronavirusa. To je također poražavajući podatak. Živimo u modernom dobu kada ne manjka broj uzročnika ove opake bolesti, pomjera se starosna struktura, dolazi do porasta broja oboljelih. Listopad jeste mjesec borbe, ali trebalo bi se boriti svaki mjesec i dan«, govori Milica Pećerić.

Kako je nastalo udruženje

Pokojna **Tanja Antić** pokrenula je Facebook stranicu s idejom da se poveže s drugim ženama koje boluju od

karcinoma dojke. Tražeći informacije, pokrenula je stranicu, a listopada 2020. svojim je kolegicama rekla »hajde da podržimo Europa Donnu u obilježavanju *Pink Octobera*«. Povezala se s njihovim predstavništvom u Beogradu, inicirala je odjeljenje onkologije iz Subotice, pozvala nekoliko Subotičanki i putem poznanstava okupila stotinjak žena, te su prvi put prošetale kako bi pružili neki vid potpore.

»Tu se rodila ideja za udrugu, počeli smo s pisanjem projekata koji bi koristili kao pomoć ženama u ovom problemu. Nažalost, članstva ne manjka, sve ih je više. Bolna činjenica je ta što nam je Tanja prije tri godine preminula, stoga smo naše godišnje okupljanje pretvorili u memorijalnu šetnju 'Tanjinom stazom hrabrosti'. Ta šetnja je njoj u čast kako bismo očuvali uspomenu na nju kao inicijatorice osnivanja udruge. Nastavljamo misiju koja je ona započela, a to je buđenje svijesti kod žena o potrebi preventivnih pregleda, zdravog načina života, zdravije ishrane. Mi djelujemo trosmjerno, pružamo potporu oboljelim ženama, nakon izlječenja pomažemo u borbi s posljedicama, a treće je buđenje svijesti i prevencija. Ženama je potrebna fizioterapija, psihološka potpora, ova bolest razara obitelj, ženstvenost strada, fizičke posljedice, mlađe žene poslije kemoterapije teško ili nikako ne mogu zatrudnjeti, sve to treba istaći i osvijestiti«, nastavlja Pećerić.

Zahvaljujući **Oliveri Agošton** povezale su se s fondacijom *Danilo Kiš*, koja im je ustupila prostorije kako bi radili edukacije mladih skupa s Domom zdravlja i Službom za patronažu. Povezali su se sa školama koje dovode učenike na predavanja, a tu im pomaže doktorica **Nada Kosić Bibić** iz Zavoda za javno zdravlje koja prenosi svoje znanje. Nakon predavanja te djevojke prenose informacije svojim majkama koje su sada najugroženija grupa, tj. žene oko 40 godina.

»Odlučili smo uraditi više, ne samo dijeliti flajere. Na stazi hrabrosti koju organiziramo napravili smo punktove

FOTO: Attila Kovács

za posjetiteljice kako bismo im predstavili kroz koje faze žena prolazi od dijagnoze do izlječenja. To se pokazalo kao odlično, jer smo na plastičan način dočarali bojama kroz nekoliko prostorija osjećaje koji se stvaraju kada se nekom priopće loše vijesti. Tu smo mi koje smo prošle kroz ovu bolest, znamo kroz što smo prolazile, prenijeti nadu novooboljelima pokazalo se kao krucijalno u njihovoj borbi protiv ove bolesti. Mi možemo dati neke savjete koje doktori, nažalost, pored sve dobre volje, nemaju vremena dati. Mi imamo Viber grupu, žene mogu u svakom momentu postaviti pitanja kojih se sjetite, netko od nas će dati odgovor. Dijelimo informacije, znanja i iskustva, te sve naše članice znaju da nisu same, to je jako bitno. Naša Viber grupa služi i za logistiku, putujemo zajedno do Kamenice, jer i finansijski dio borbe je bitan«, ističe Pećerić.

Aktivnosti

Kako kaže naša sugovornica, prošlih godina shvatili su kako je bolje odraditi jednu veliku aktivnost, a ne mnogo malih. Organiziraju 24. listopada *pink palačinke*, te pozivaju žene koje su oboljele, a još nisu kod njih u udruzi, da dođu i upoznaju se s njima u jednom opuštenom okruženju bez prisustva medija.

»Jako je teško psihički podnijeti sve to, a zajedno smo jače. Budući da sam krojačica, uspjela sam riješiti nekima problem s haljinama, jer nose grudne proteze. Kada se odstrani dojka, mora se nositi proteza. Na početku sam šila i kape za žene koje izgube kosu, kosa nam je simbol ženstvenosti, učene smo od malih nogu da negujemo našu kosu i čuvamo je. Kada se dogodi gubitak kose, to nas pogodi makar podsvjesno. Doktorice su mi rekly da su primijetile kako pacijentice poslije razgovora sa mnom

ili s nekom od nas iz udruge budu boljeg raspoloženja i spremnije na borbu. Mislim da je ohrabrujuće kada im ja kažem da sam osam godina tu, da sam preživjela, to je znak da i one imaju šansu«, kaže Pećerić.

Izdvaža i projekt »Zdrava majka, zdrava porodica«. Tijekom realizacije tog projekta uključene su bile seoske sredine.

»Jedan od uspjeha udruga koje se bore protiv raka u Srbiji je taj da smo konstantnim kukanjem kako nemamo lijekove za metastatski karcinom doveli do izuzetnog proširenja liste dostupnih lijekova. Sada smo makar u početnim fazama liječenja skoro identični s liječenjem kao što je u Europi. Uspjeli smo se izboriti i za psihološku pomoć unutar sustava, a to je izuzetno važno ženama koje se bore protiv raka. Onkolozi sami sada iniciraju psihološku pomoć kako žene ne bi ostajale same s dijagnozom bez potpore. To su strašni udarci za ženu, donedavno je ona bila netko tko je izdržavao obitelj, a sada će njoj biti potrebna pomoć. Ono što je također poražavajuće, u 80% slučajeva dolazi do krize u bračnim zajednicama, a nažalost neki završavaju i razvodom. Karcinom dojke razara brak, i ako ne dođe do razvoda, dolazi do psihičkog i fizičkog udaljavanja partnera. Ima, naravno, i pozitivnih primjera zbližavanja partnera, ali obitelj svakako pati skupa. Žene nas mogu kontaktirati putem web stranice, Facebook i Instagram stranice ili osobno na adresi Sándora Petőfija 9 u okviru mog krojačkog salona. Tu se mogu javiti, povezati se s nama, a mi naše vježbe imamo svakog četvrtka od 18 sati u fondaciji *Danilo Kiš*, a jednom mjesečno se okupljamo u Šantićevoj ulici na kreativnim radionicama i edukacijama. Tu ih također ubacim i u Viber grupu, što je najbolji oblik komunikacije«, zaključuje Pećerić.

Ivan Ušumović

Pokazatelj	Vrijednost
Premiñule žene od raka dojke (2024.)	57 (Subotica)
Odaziv na organizirani screening	48% (smanjen u odnosu na razdoblje prije pandemije)
Srbija – godišñji prosjek novooboljelih (2016. – 2022.)	~4.481 žena
Srbija – godišñji prosjek umrlih (2016. – 2022.)	~1.711 žena
Srbija 2022. – novooboljele / umrle	4.489 / 1.646
Stopa obolijevanja (Srbija 2022.)	72,2 / 100.000
Stopa obolijevanja (Vojvodina)	79,5 / 100.000
Najviše stope obolijevanja	Sjevernobački 111,1 / 100.000, Sjevernobanatski okrug 105,0 / 100.000
Stopa umiranja (Vojvodina)	19,25 / 100.000
Najviše stope umiranja	Sjevernobački 24,4 / 100.000, Nišavski okrug 23,0 / 100.000
Prva mamografija 2019. – 2023.	19.898 pregleda; 159 karcinoma (0,8%)
Prva mamografija 2024.	6.499 pregleda; 38 karcinoma (0,5%)
Cilj screening-lanca	< 35 dana od pregleda do terapije

Završen projekt obnove župne crkve svetog Jurja u Golubincima u okviru programa prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije za 2025. godinu

Riješen problem star desetljećima

U okviru Programa prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije za 2025. godinu, između ostalih, odobren je projekt »Obnova tradicije, ulaganje u budućnost« u Vinkovcima i Golubincima. Za ovaj projekt u kome su sudjelovali Grad Vinkovci i Rimokatolička župa svetog Jurja iz Golubinaca, odobreno je 20.400 eura. Kroz odobreni prekogranični projekt župna crkva u Golubincima je obnovljena, a neki detalji još trebaju biti dovršeni.

Povijest župe

Župa svetog Jurja mučenika u Golubincima osnovana je 1771. godine na samom prijelazu pred sjedinjenje dvije biskupije: Srijemske i Bosanske sa sjedištem u Đakovu 1774. godine. Tada je nastala Bosanska i Srijemska biskupija koja je kroz više promjena u nazivu postojala do ponovne uspostave Srijemske biskupije 2008. godine. Župa od svojeg početka postojanja pokriva identično područje kao i danas, a to su sljedeća mjesta: Golubinci u kojima je sjedište župe i filijale Stara i Nova Pazova, Vojka, Popinci i Pećinci. Sama današnja župna crkva izgrađena je doprinosima vjernika u razdoblju od 1884. do 1885. godine. Glavni oltar u samoj crkvi izrađen je po preporuci biskupa **Strossmayera** u Đakovu, a samim biskupovim posredovanjem 1888. godine nabavljena je oltarna slika sv. Jurja, iz đakovačke župne crkve. Sama crkva blagoslovljena je 25. studenog 1906. godine.

Projekt od velikog značaja

Prema riječima golubinačkog župnika preč. **Zdravka Čabrajca**, posljednja temeljita obnova župne crkve bila je 70-ih godina prošlog stoljeća.

»Tada je postavljen novi mramorni pod crkve, nova oltarna menza, kao i mramorna zidna obloga koja je prilikom ove aktualne obnove uklonjena. Posljednje unutarnje uređenje crkve bilo je sredinom 90-ih godina dvadesetog stoljeća kada se pristupilo samo ličenju unutrašnjosti. Prioritet današnje obnove crkve bio je spašavanje samog objekta od daljnjeg pojavljivanja prodora kapilarne vlage, koja se uslijed prethodno postavljenih mramornih zidnih obloga uzdizala na nekim mjestima na visinu i do dva metra«, ističe preč. Zdravko Čabrajac i dodaje: »Prilikom ove obnove župne crkve kojoj se pristupilo 2022. godine kroz četiri odrađene faze, presjekla se vlaga i postavila hidroizolacija, rekonstruiran je u potpunosti krov crkve, izmijenjene su dotrajale električne instalacije koje su postavljene prilikom prethodne temeljite obnove 70-ih godina 20. stoljeća, te se pristupilo njezinom unutarnjem uređenju

kroz njezino ličenje, koje je krajem rujna ove godine i završeno. Kroz prekogranični projekt župa je uspjela uraditi do sada sve što je bilo planirano. Za župu, promatrajući današnju situaciju, iznimno su važni prekogranični projekti koji potiču opstanak malih nacionalnih i vjerskih zajednica, kako na području AP Vojvodine, tako i na području cijele Srbije«.

Sama župna crkva još nije u potpunosti obnovljena, preostalo je uređenje fasade i samoga zvonika. Dovođenjem te faze crkva bi bila u potpunosti obnovljena prvi puta nakon više od pedeset godina. Kako navodi župnik, župa će, ako bude potrebno, ili ako se bude ukazala mogućnost, prema svojim procjenama, u budućnosti sudjelovati na prekograničnim projektima.

S. D.

Projekt prekogranične suradnje u prekograničnom području u Nijemcima i Kukujevcima

Rekonstrukcija tornja crkve Svetog Trojstva

»Projektom je postignuto očuvanje objekta od propadanja u dijelu pročelja crkve, restauracija fasade tornja, i time ne samo da se podiže kvaliteta života lokalnog stanovništva, nego i stvaraju preduvjeti za gospodarsku aktivaciju područja kroz moguće buduće inicijative«, istaknuo je srijemskomitrovački dekan preč. Nikica Bošnjaković

Kroz program prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije za 2025. godinu odobren je i projekt »Unaprjeđenje infrastrukture na prekograničnom području u Nijemcima i Kukujevcima« u kojem je vodeći partner bila OŠ *Ivan Kozarac* iz Nijemaca, a partner rimokatolička župa Presvetog Trojstva iz Kukujevaca. Ovim programom obuhvaćen je dio rekonstrukcije tornja, odnosno prva faza rekonstrukcije tornja u Kukujevcima.

Ukupna vrijednost projekta iznosila je 96.283 eura, od čega je školi u Nijemcima pripalo 32.304 eura, a župi 63.978 eura. Dio projekta u Kukujevcima provodio se u suradnji sa svećenikom i srijemskomitrovačkim dekanom **Nikicom Bošnjakovićem**, župnim upraviteljem župe Presvetog Trojstva u Kukujevcima.

»Do travnja 2025. godine porušen je toranj od vrha do kote +29,77 m u odnosu na pod objekta. Kompletan toranj nadograđen je u visini, tako da je sada kota kraja križa zvonika na +49,50 m, u svemu prema projektu koji je rađen na osnovu fotografije iz 1926. godine. Novi toranj identičan je izvornom obliku, tj. punom visinom sa svim karakterističnim arhitektonskim elementima i originalnom krovnom konstrukcijom. Konstruktivne karakteristike osnove tornja prilagođene su današnjim propisima. Nadogradnja tornja izvedena je u skeletnoj konstrukciji s armiranobetonskim stupovima i gredama s međukatnim punim armiranobetonskim pločama, a fasadni zidovi su od pune opeke s dekorativnim baroknim elementima prema uzoru s fotografije. Rekonstrukcija i restauracija glavnog bro-

da bazilike nije rađena posljednjih 60 godina i nije predmet ovog projekta«, kazao je preč. Bošnjaković i dodao da je ovim projektom osigurano očuvanje prednjeg dijela župne crkve, važnog dijela sakralne i kulturne baštine sela Kukujevci, a time i doprinos i očuvanje identiteta lokalne zajednice.

Župna crkva Presvetog Trojstva u Kukujevcima i slika *Skidanje s križa* proglašeni su za spomenik kulture 1977. godine, a od 1991. crkva je proglašena spomenikom kulture od velikog značaja. Crkva je podignuta 1771./72. godine. U Drugom svjetskom ratu teško je oštećena, a obnove koje su se kasnije vršile nisu ga vratile u prvobitno stanje. Sve sanacije izvođene su skromnim sredstvima. Tako je srušeni zvonik dograđen krajnje jednostavnom obradom što je u suprotnosti s baroknom obradom (sačuvane) donje zone. Krovna konstrukcija je drvena rešetka, a krovni pokrivač od salonit ploča, koje su propale i dotrajale. Strop je od lesanit ploča, koje su djelomično otpale, a ostatak stropa sklon je padu.

Prva faza rekonstrukcije župne crkve u Kukujevcima započela je 2019. godine. Podrška i novčana pomoć tada je pristigla od đakovačko-osječkog nadbiskupa mons. dr. **Đure Hranica** i nadbiskupa u miru mons. dr. **Marina Srakića**, Zavičajne udruge *Kukujevci*, župana vukovarsko-srijemskog **Bože Galića**, Ministarstva kulture Srbije te Hrvatske katoličke župe *Bl. Alojzije Stepinac* iz Salzburga. Prva faza radova bila je rekonstrukcija tornja koja je plaćena 160.818 eura.

S. D.

Gdje se vidi budućnost poljoprivrede

Organizator, njemačko društvo DLG, najavio je više od 2.700 izlagača iz preko 50 zemalja i oko 430.000 posjetitelja, a cijeli je sajamski kompleks u Hannoveru rasprodan već mjesecima prije otvorenja

Hannover se u studenome ponovno pretvara u svjetsku pozornicu poljoprivredne mehanizacije. Od 9. do 15. studenoga 2025. godine vrata najvećeg svjetskog sajma poljoprivredne tehnike *Agritehnica* otvaraju se poljoprivrednicima iz cijelog svijeta, pod ovogodišnjim geslom »Touch Smart Efficiency«. Ideja je jasna: tehnologiju treba dotaknuti i iskušati na licu mjesta, a digitalna rješenja moraju dokazati kako podižu učinkovitost, održivost i produktivnost usjeva – ne sutra, nego danas. Organizator, njemačko društvo DLG, najavio je više od 2.700 izlagača iz preko 50 zemalja i oko 430.000 posjetitelja, a cijeli je sajamski kompleks u Hannoveru rasprodan već mjesecima prije otvorenja.

»7 dana – 7 tema« i Digital Farm Center

Novost je i koncept »7 dana – 7 tema«, koji svakom danu sajma daje jasno žarište, od digitalizacije i robotike do trgovine mehanizacijom i razvoja inženjerskih rješenja. Središnja pozornica digitalne transformacije je novi Digital Farm Center: platforma na kojoj se u kontroliranim demonstracijama spajaju traktor i priključci, razmjenjuju se podaci u stvarnom vremenu, a posjetitelji uživo mogu vidjeti kako AI, automatika i robotika rješavaju konkretne operacije u ratarstvu. DLG navodi kako time povezuje farmere, izvođače radova, savjetnike, proizvođače, start-upove, istraživače i investitore – ukratko, sve koji danas donose odluke na polju. Poseban fokus dobiva i »Digital Farm Day« (13. studenoga), koji sabira teme robotike, automatizacije, umjetne inteligencije i precizne poljoprivrede u cjelodnevni program. Za one koji planiraju posjet ciljano, raspored tematskih dana postaje praktična karta kretanja po 23 sajamske hale.

Ako je 2023. obilježila parola »Green Productivity«, 2025. ide korak dalje, digitalno postaje opipljivo, a učin-

kovitost se mjeri podacima sa stroja i usjeva. U praksi to znači četiri velika smjera: elektrifikacija i hibridi, alternativna goriva, autonomija i pametna automatizacija, te povezani sustavi traktor-priključak. Na tehničkim brifinzima i u press materijalima DLG-a upravo te teme iskaču kao konstanta noviteta.

Što se može očekivati?

Potpuno električni traktori više nisu egzotika s demonstracijskih parcela, proizvođači izlaze s platformama od 70 do 120 kW, namijenjenima mješovitim gospodarstvima i komunalnim radovima. U najavi je i električni traktor snage 100 kW s distribuiranom arhitekturom pogona – zasebnim elektromotorima za osovine, priključno vratilo i

hidrauliku – rješenje koje povećava ukupnu učinkovitost jer energiju šalje samo tamo gdje operacija to upravo traži. Time se rješava i vječna bolika električke u polju, kako pametno raspodijeliti snagu kada se uvjeti tla, opterećenja i priključci mijenjaju iz minute u minutu. Hibridne konfiguracije, napose serijski hibridi, bilježe napredak zahvaljujući pametnijem upravljanju energijom. Baterije nisu rješenje za svaku snagu i svaku operaciju. Zato veliki igrači intenzivno demonstriraju pogon na HVO (hidroobradeno biljno ulje) kompatibilan s modernim dizel-motorima, ispitivanja metana/bio-metana, pa čak i vodikovih

gorivnih članaka na specijaliziranim platformama. Cilj je smanjiti CO otisak bez gubitka raspoložive snage u špici sezone. U tematskim raspravama o trgovini mehanizacijom naglašava se kako će upravo fleksibilnost pogonskih rješenja biti presudna u sljedećem investicijskom ciklusu, prodavač mora znati isporučiti stroj prilagođen energentu i logistici konkretne farme. Isto tako, autonomno upravljanje u polju više se ne zaustavlja na linijskom vođenju, sustavi preuzimaju maneuvre okretanja na uvratinama s priključcima različitih geometrija, a algoritmi planiranja putanje iz automobilske industrije sele u voćnjake i vinograde, gdje je prostor tijesan, a prepreke stalne. To skraćuje vrijeme i smanjuje zamor vozača, a u nekim operacijama omogućuje i rad bez kabine. Robotske platforme, posebno »over-the-row« konstrukcije za višegodišnje nasade i visokovrijedne kulture, šire se prema nižem cjenovnom razredu – otvorene, modularne šasije koje se mogu sastaviti iz standardnih profila i opremiti sustavima za prskanje, detekciju i selektivnu intervenciju. Kad takav robot u jednoj prohodnosti postigne 20-40 puta bolju kontrolu korova uz manje oštećenja usjeva, računica radne satnice i prinodne sigurnosti postaje vrlo konkretna.

Na *Agritehnici* 2025 povezanost je temelj rješenja, standardizirana komunikacija traktora i priključka (i obrnuto) omogućuje da priključak diktira parametre traktora u stvarnom vremenu, optimizirajući okretni moment i protok hidraulike prema potrebi procesa. Takvi sustavi svoj smisao pokazuju tek u paketu s analitikom, postaju alat za donošenje odluka tijekom rada, a ne samo za izvješće nakon žetve. Upravo zato program sajma naglašava stručne pozornice i radionice na kojima se razmjenjuju najbolje prakse, a ne samo prezentiraju brošure.

Nagrade kao barometar inovacija

Agritehnica Innovation Award i dalje je referenca, u 2025. žiri DLG-a dodijelio je dvije zlatne i 22 srebrne medalje, od ukupno 234 prijavljene inovacije. Medalje nisu »za ideju«, nego za rješenja koja mijenjaju postu-

pak ili značajno unaprjeđuju postojeći – kriteriji su usmjereni na praktičnost i dokaziv učinak u polju. Paralelno, u segmentu komponenti inženjeri biraju trofej »Systems & Components – Engineers' Choice«, a buduća rješenja bez tržišne spremnosti ističu se kroz »Agrifuture Concept Winner«. Za izlagače je to put kako da svoju novost prepoznatljivo pozicioniraju, a za posjetitelje mapa kroz džunglu premijera. *Agritehnica* je i networking platforma: 400 konferencija i oko 370 govornika, 23 hale i otvoreni prostor, a interes za digitalizaciju, automatizaciju i AI organizator opisuje kao iznimno visok. To je pokazatelj da poljoprivreda usprkos volatilnosti cijena, klimatskim stresovima i pritisku rada investira upravo tamo gdje se učinkovitost multiplicira: u podatke, u upravljanje energijom i u preciznost procesa. Nova filozofija nije »kupiti jači traktor«, nego »kupiti proces«. Kada priključak upravlja traktorom, a analitika objedinjuje podatke polja i stroja, povrat investicije postiže se kroz manje propadanja vremena, preciznije doziranje i niži specifični utrošak energije. To je vidljivo na demonstracijama u Digital Farm Centeru, gdje se operacije mjere u realnom vremenu.

Izložba kao lakmus papir promjene

Agritehnica 2025 potvrđuje da je poljoprivreda istovremeno industrija teške mehanike i industrija podataka. »Touch Smart Efficiency« nije PR fraza, to je poziv da se strojevi, priključci i softver promatraju kao jedinstveni proizvodni sustav. Nagrade za inovacije daju putokaz kamo industrija ide, tematski dani i Digital Farm Center pokazuju kako to izgleda unutar stroja. Brojke govore ono treće, interes tržišta nije privremen, jer se profitabilnost sve teže brani bez preciznosti i pametnog upravljanja energijom. Za proizvođače, prodavače i farme Hannover je ove godine mjesto gdje se donose odluke za sljedeći ciklus ulaganja.

Ivan Ušumović

XXIV. DANI HRVATSKE KNJIGE I RIJEČI

dani Balinta Vujkova
21. – 25. X. 2025.

Program:

utorak, 21. X. 2025. u 18 sati

KNJIŽEVNI SALON

Gimnazija „Svetožar Marković“ Subotica
„Matoš, fantastika, intermedijalnost“

Gosti iz Osijeka: professor emeritus Goran Rem,
književnik

Paula Rem, književnica, komunikologinja i judaistica

četvrtak, 23. X. 2025. u 13 sati

HKC „Bunjevačko kolo“ Subotica

NARODNA KNJIŽEVNOST U ŠKOLI

u spomen na Balinta Vujkova – Didu

petak, 24. X. 2025. od 9 do 14 sati

subota, 25. X. 2025. od 9 do 13 sati

Gradska knjižnica Subotica

ZNANSTVENO-STRUČNI SKUP

petak, 24. X. 2025. 14 sati

Park iza Gradske kuće, Trg slobode 1, Subotica

POLAGANJE CVIJEĆA

NA BISTU BALINTA VUJKOVA

Organizacijski odbor: Katarina Katarina Čeliković (predsjednica), obitelj Vujkovi,
Bernadica Ivanković, Eszter Berényi, Zlatko Romić, Nataša Francuz,
Davor Balik Palković, Zlata Vasiljević, Senka Davčik, Branimir Kopilović, Željka Vukov

Suorganizatori: Hrvatska čitaonica Subotica,
Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata
Gradska knjižnica Subotica

petak, 24. X. 2025. u 19 sati

MULTIMEDIJALNA VEČER

Franjevačka crkva

Svečana biskupska sveta misa

Obilježavanje 1100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva

IZLOŽBA „Tragom milenijske proslave 1000. obljetnice
Hrvatskoga Kraljevstva u Bačkoj i Srijemu“

Posveta spomen-ploče

DODJELA NAGRADE „Balint Vujkov Dida“

dr. sc. Mirko Ćurić

DODJELA NAGRADE

Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata:

„EMERIK PAVIĆ“

za najbolju knjigu u 2024. godini

„TOMO VEREŠ“

za najbolju knjigu znanosti i publicistike 2022. – 2024.

Katedralni zbor sv. Terezije Avilske Subotica

Mitrovački sokak okupio tamburaše

SRIJEMSKA MITROVICA – Prvi festival tamburaške izvorne muzike pod nazivom *Mitrovačkim sokakom* održan je od 9. do 12. listopada u Srijemskoj Mitrovici. Festival je okupio orkestre iz Srijema i šire, s ciljem oživljavanja tamburaške glazbe na ovom području. Prvog festivalskog dana nastupio je i Veliki tamburaški orkestar HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume pod ravnanjem **Predraga Pavlovića** i uz sudjelovanje vokalne solistice **Katarine Atanacković**. Drugog dana festivala predstavio se i tamburaški orkestar HKC-a *Srijem – Hrvatski dom* iz Srijemske Mitrovice.

Organizator festivala je Centar za kulturu *Sirmijumart* uz podršku lokalne zajednice i brojnih umjetničkih ansambala.

Tavankučani u Velimirovcu

VELIMIROVAC – U Velimirovcu je 11. listopada održana 24. smotra folklora *Sijelo uz tamburicu* na kojoj su sudjelovali i folkloraši HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta, predstavivši dio tradicijske kulture ovdašnjih Hrvata. Domaćin smotre bio je mjesni KUD *Tamburica*.

Croart u Belišću

BELIŠĆE – Nakon susreta u Subotici, u Belišću je prošloga vikenda održana likovna kolonija *Panon*, na kojoj su kao i prijašnjih godina, sudjelovali i članovi HLU-a *Croart* iz Subotice. Kolonija je održana u okviru manifestacije *Belišćanske jeseni*. Kada je u pitanju suradnja s udrugama u Hrvatskoj, članovi *Croarta* nedavno su sudjelovali i na likovnoj koloniji *Vugovečko miholje*.

Festival hrvatskog filma u Beogradu

BEOGRAD – 7. Festival hrvatskog filma u Beogradu – Festival filmske glume bit će održan od 23. do 26. listopada u Art kinu *Kolarac*. Program obuhvaća više od 20 filmova – dugometražnih i kratkih, nagrađivanih na hrvatskim i međunarodnim festivalima. Riječ je o filmskim ostvarenjima različitih žanrova i perioda – od intimnih priča i osobnih svjedočanstava, preko povijesnih i društvenih narativa, pa sve do filmova koji eksperimentiraju s formom.

U okviru festivala žiri dodjeljuje priznanja za najbolja glumačka ostvarenja u dugometražnim i kratkim igranim filmovima. Svečano otvorenje festivala i dodjela nagrada bit će u četvrtak, 23. listopada, u 18.30 sati.

Umjetnička ravnateljica i selektorica festivala je redateljica **Branka Bešević Gajić**.

Festival organizira produkcija *Teatar Stella* iz Splita u suradnji s produkcijom *Cinnerent* iz Beograda, uz potporu Hrvatskog audiovizualnog centra. Ulaz na projekcije je besplatan.

Državno prvenstvo u plesu

Uspješni nastupi Vedrana Jegića

Na Zlatiboru je 4. i 5. listopada održano najveće balkansko prvenstvo u solo ladies plesovima, a osim WDSF (World Dance Sport Federation) održan je i

kvalifikacijski turnir kao i državno prvenstvo u kojima se među brojnim natjecateljima našao i **Vedran Jegić** iz Subotice.

Kada je u pitanju solo kategorija, Jegić je u latino plesovima zauzeo 5. mjesto, dok je u standardnim plesovima osvojio 2. mjesto. Nakon toga je skupa s partnericom **Draganom Šamec** prošao kvalifikacije, te su na državnom prvenstvu osvojili prvo mjesto i pokal. Pokal će, kaže Jegić, uskoro stići u Suboticu gdje će se zadržati nekoliko tjedana a potom će biti vraćen u matični klub plesnog para – novosadski *Vojvodina Dens*.

»Jako sam se radovao odlasku na ovo prvenstvo. To je najviši rang u kom su i najveći koeficijenti za bodove te me značajno približilo sljedećem razredu – B. Tek nakon natjecanja kad smo se svi iz kluba otišli počastiti, kroz priču smo shvatili koliko je ovo velik događaj bio za nas i da mali broj ljudi uspije sudjelovati u ovakvom natjecanju«, kaže Jegić.

Ž. V.

Prva manifestacija subotičke udruge *Hrid*

Blago moga zavičaja / Kruh moje majke

»Odlučili smo da tema manifestacije bude kruh, nešto što smo svi ponijeli u sjećanjima iz majčinih domova, nešto što nas posjeća na djetinjstvo jer mislim da se ti okusi djetinjstva najdulje zadržavaju u našim sjećanjima«, rekla je predsjednica udruge Hrid Josipa Dević

Udruga *Hrid* (Hrvati izvan domovine) priredila je u nedjelju, 12. listopada, svoju prvu manifestaciju *Blago moga zavičaja / Kruh moje majke*, koja je započela svečanim misnim slavljem u crkvi Uskrsnuća Isusova u Subotici nakon čega je u župnoj dvorani održan program u okviru kojeg su sudionici prikazali kruh, pogaču ili blagdanski kolač pripremljene po receptu iz kraja iz kojeg potječu. Okupljene oko bogato postavljenog stola »zagrlili su« mirisi i okusi Slavonije, Dalmacije, Zagorja, Bosne i Hercegovine i Vojvodine.

Jedinstveno i edukativno

Želja organizatora, prema riječima predsjednice spomenute udruge **Josipe Dević** (rođene **Aničić**, a rodom s otoka Brača), bila je okupiti ljude koji su rodom s prostora Vojvodine, kao i one koji su rođeni u Hrvatskoj, odnosno Bosni i Hercegovini, a žive ovdje.

»Odlučili smo da tema manifestacije bude kruh, nešto što smo svi ponijeli u sjećanjima iz majčinih domova, nešto što nas posjeća na djetinjstvo jer mislim da se ti okusi djetinjstva najdulje zadržavaju u našim sjećanjima. Uspjeli smo okupiti lijepi broj sudionika i nadam se da će

biti prihvaćeno, jer ova manifestacija, osim što je jedinstvena, ima i edukativni karakter. Naime, veliki broj nas došao je od nekud, ali nije bilo prigode ovako zajednički prikazati dio našeg zavičaja, naše kulturne baštine, nešto što i dalje čuvamo i njegujemo u našim domovima«, istaknula je Dević.

Kako je dodala, sudionicima je ponuđena mogućnost da donesu kruh, pogaču ili blagdanski kolač, dakle »nešto od tijesta, nešto što su majčine ruke radile, nešto što im je priraslo srcu, s čime se diče i bez čega ne mogu zamisliti neke svoje obiteljske proslave, blagdane, nešto s čime dočekuju goste u svoju kuću«.

Kruh, pogače, blagdanski kolači

Nakon svečane svete mise u crkvi Uskrsnuća Isusova, u župnoj su dvorani sudionici manifestacije *Blago moga zavičaja / Kruh moje majke* prikazali razna jela od tijesta pripravljena po receptu iz kraja iz kojeg potječu, koja su kasnije sudionici mogli kušati.

Tako je iz kuhinje **Marije Zarić** iz Slavonskog Broda prikazana slavonska masna pogača (na listi zaštićenih nematerijalnih dobara Hrvatske), voditeljica književnog kluba HKUPD-a **Stanislav Preprek** iz Novog Sada **Ana**

– **Marija Kaluđerović**, rodnom iz Zadra, na zajednički je stol prinijela domaću pogaču, a obitelj **Vlade i Nevenke Tumbas** predstavila je trogirске rafiole po receptu Vladine *majke Marije Radić*, udane **Gjeldum**, iz Okruga Gornjeg. Također iz Dalmacije stigla je slatka poslastica – bračke hrostule (kroštule, krostule, krustule, frustule), koju je pripremila **Mladenka Dejić**, a s Brača simnica, mnogima poznata i kao pinca, po receptu iz obitelji Aničić. Prikazana je i delicija iz Zagorja – zagorska bučnica, pripremljena po receptu iz obitelji **Škrinjar**, iz Međimurja, preciznije Čakovca, **Branka Miko** je za ovaj susret pripremila *kukuruznu zlevku* po receptu majke njezinog supruga **Željka, Sande Miko**. Iz zapadne Hercegovine, Grude (općina Široki Brijeg) na ovom se susretu predstavila **Iva Martinović** i njezina kćer **Ljiljana Bačlija**, rođena u Đurđinu, koje su prikazale uštipke po receptu *none Luce* iz Konavala, te **Boro Karadža**, rodnom iz sela Lopatice kraj Livna, koji je donio livanjski sir. Po receptu **Ane Katić** iz Usore, sela Alibegovaca, njezine su kćeri **Ivanka i Ružica** pripremile slatku pitu s jabukama i slanu s tikvicama i sirom, a nakon slavonske, dalmatinske, zagorske i hercegovačke kuhinje prikazana je i na trpezu stavljena pogača s makom, tradicijska slastica bunjevačkih Hrvata, koju je umijesila **Matilda Bedić**, rodnom s Verušića.

Uz navedene sudionike, u glazbenom dijelu programa nastupio je subotički ansambl *Hajo*, a pjesmom je nazočne u svoj rodni kraj – Slavoniju, odveo najbolji hrvatski mladi poljoprivrednik, po svojim postignućima u toj grani proizvodnje treći u Europi, **Zvonimir Kalić**, te Subotičanka **Lidija Horvat Ivković**, koja je na kajkavskom otpjevala pjesmu *Suza za zagorske brege*.

Dojmovi sudionika

Ljiljana Bačlija: »Rođena sam u Đurđinu, a roditelji su podrijetlom iz zapadne Hercegovine. Prvo je tata, trbuhom za kruhom, došao ovdje iz Širokog Brijega, s Dužica blizu Neretve, da se školuje. Mama je s Dužica (Grude), i njeni su korijeni, kao i tatini, hercegovačko-dalmatinski, a to su Konavle i Metković. Moje veze sa zavičajem su postojale dok je mamina mama, *nona* Luca, bila živa. Ona me je puno naučila, nije dozvolila da zaboravim *duvan*, smokvu, *bukaru*, običaje, jezik i govor, koje i danas gajim dok pišem pjesme. Što se tiče današnjeg događaja, donijela sam jelo iz Hercegovine. To su uštipci koji su se pravili za blagdane, a budući da je to bio siromašan kraj, ljudi su od onog što su imali, a to je kukuruzno brašno, zamijesili s jednim jajetom, u to naribali jabuka, izdrobili smokava ili stavili suhog grožđa i

napravili uštipke koje su pržili na maslu. Donijela sam i tzv. prevrte, koje se prevrću jednom dok se peku, isti je sadržaj kao uštipci, samo slana varijanta, a unutra je kozji sir iz mješine i raštika, inače vrlo zdrava biljka«.

Vlado Tumbas, rodnom iz Splita: »Prvo, mogu se zahvaliti svojoj pokojnoj majci koja je s Čiova što me je tamo rodila, što me je odgojila u kršćanskom duhu i po tamošnjoj tradiciji, kao i ocu, rodnom iz Subotice, od kojeg sam preuzeo bunjevačko-hrvatske običaje. Došao sam ovdje kao jako mali, ali smo svako ljeto i sve slobodne dane brat i ja provodili u Dalmaciji, a i danas održavamo veze s rodbinom i prijateljima. Pripremili smo trogirске rafiole, svečani dalmatinski kolač bez kojeg je nezamisliva božićna trpeza kao i drugi

blagdani i sve važne obiteljske proslave. I danas ih poštivaju i po njima je prepoznat trogirski rajon. Osim njih, u obitelji danas pripremamo i fritule (dalmatinske uštipke). Jako mi je drago što je Josipa ovo organizirala i, kako kaže vlč. **Bela Stantić**, hvala Bogu da se netko sjetio objediniti Hrvate iz raznih krajeva u nekom gastro aspektu«.

Ana – Marija Kaluđerović, rodnom iz Zadra: »Na području Vojvodine (Kula, Crvenka, Novi Sad) nalazim se već punih 53 godine, ali naravno držim sponu sa svojim zavičajem tako što ga posjećujem i održavam kontakt sa svojim prijateljima. Na ovaj sam susret donijela popara tortu. To je jedan izuzetno lijep kolač koji se poslužuje za svečanje ručkove, blagdane; sastojci su brašno, šećer, jaja, malo čokolade, a ja sam je 'dotjerala' šlagom. Ovoj manifestaciji sam naprosto podarila svoje srce, nisam do sada bila na boljoj prezentaciji od ove. Toliko je to sve bilo lijepo posloženo, prekrasno opisano, organizatorica Josipa Dević je na jedan vrlo fin, suptilan način realizirala svoju želju da se okupe Hrvati koji su izvan zavičaja«.

I. Petrekanić Sič

Nova knjiga: Hrtkovačka salauka : Branimir Miroslav Tomlekin : književna kritika i nešto više

Prikaz cjelokupnog opusa

U izdanju udruge Hrvatska nezavisna lista iz Subotice objavljena je knjiga *Hrtkovačka salauka : Branimir Miroslav Tomlekin : književna kritika i nešto više* autorice dr. sc. **Dragane V. Todosreskov** iz Novog Sada.

Riječ je o prikazu cjelokupnog opusa književnika, pjesnika, pisca kratkih priča, kolumnista, kroničara i satiričara **Miroslava Cakića** iz Novog Sada koji svoje književne radove potpisuje pseudonimom **Branimir Miroslav Tomlekin**.

Recenzent knjige je prof. **Ivan A. Marković** iz Zagreba, a autorica ilustracija u njoj je dr. art. **Ines Matijević Cakić** iz Osijeka.

»Valja reći da je monografija napisana s najvećom književnoznanstvenom akribijom, dakle krajnje stručno, brižljivo i temeljito. S te strane autoričinu se radu mogu uputiti samo pohvale. Svatko tko pročita monografiju uvjerit će se u njezinu ne-

prijepornu znanstvenu vrijednost. A riječ salauka, uporabljena u naslovu monografije, jest turcizam, inače čest u vojvođanskim govorima, koji znači nevrijeme, vremensku nepogodu. To je zapravo aluzija na sve grozote, strahote, patnje i stradanja što su ih Hrvati nastanjeni u Hrtkovcima (a i Tomlekin s njima) te drugdje po Srijemu i Vojvodini doživljavali i kroz koje su prolazili devedesetih godina XX. stoljeća dok su na području bivše SFRJ bješnjeli ratovi, iako Hrtkovci, mitsko mjesto jednoga dijela Tomlekinova književnog opusa, kao ni cijela Vojvodina ni Srbija, nisu bili izravno poprište ratnih zbivanja«, navodi, među ostalim, prof. Ivan A. Marković.

Informacije o kupnji knjige možete dobiti na mail: ured@hnl.org.rs.

H. R.

U susret Prepekovoј jeseni 2025.

Prva nagrada za priču Viktorije Majačić

U povodu manifestacije *Prepekova jesen*, koju organizira HKUPD *Stanislav Prepek* iz Novog Sada, raspisuje natječaj za najbolju kratku priču. Prema odluci žirija, ove godine prvu nagradu dobila je **Viktorija Majačić** za priču *Odluka*, drugu **Lara Radović** za priču *Zvijezda padalica* dok treću nagradu dijele **Ana Narandžić**, autorica priče *Nešto s njom nije u redu* i **Đurđa Vukelić Rožić** s pričom *Kornjača*.

»Stručno je povjerenstvo ove godine ocijenilo kao najbolje aktualne i provokativne priče u kojima se tematizira život žene, u kontekstu njezine obitelji, ali i društvene atmosfere koja je nastoji sputati, a osobito glede njezinoga nepromijenjenoga gledišta na bračne obveze. U takvom svjetlu možemo čitati pripovijetke Viktorije Majačić, Ane Narandžić te Đurđe Vukelić Rožić. Ono što njih tri snažno povezuje jest unekoliko pasivna pozicija žene na Balkanu koja se kani oduprijeti stereotipima i uvreženim mišljenjima, ali koju žrvanj svakodnevnice naprosto samelje ne davši joj pravu priliku da se ostvari ... Sve

su se četiri autorice poigrale igre *smije se – ne smije se*, dotaknuvši ledeni brijeg zabrana, proskriptivnih diskursa i običaja koji još uvijek ne djelaju u korist žene. Zato su

nam njihovi uradci, kao društveno angažirani, ali i umjetnički uspješni, veoma dragocjeni«, navodi se, među ostalim, u obrazloženju žirija.

Žiri je radio u sastavu: književnik i član Književnog kluba HKUPD *Stanislav Prepek* **Branimir Miroslav Tomlekin**, pisac i književni kritičar iz Vinkovaca **Franjo Nagulov** te spisateljica i književna kritičarka, urednica zbornika *Prepekovo proljeće* i *Prepekova jesen* dr. sc. **Dragana V. Todosreskov**.

Nagrade će biti uručene na manifestaciji *Prepekova jesen 2025.* koja se održava u iduću subotu,

25. listopada, u Omladinskom digitalnom centru Gradske knjižnice Novog Sada (Vojvode Putnika 1). Početak je u 19 sati.

D. B. P.

U Zagrebu predstavljeno dvoknjižje dr. sc. Milana Bošnjaka

Vrijedni kroatološki ogledi

U Hrvatskoj matici iseljenika predstavljene su dvije knjige autora dr. sc. **Milana Bošnjaka** – *Suvremena hrvatska književnost nastala izvan Hrvatske* i *Hrvatska nacionalna manjina – status i perspektiva*.

Prva knjiga bavi se suvremenom književnošću koju pišu Hrvati izvan domovine. Autor u njoj istražuje i prika-

ta hrvatskih manjina u tim zemljama nakon 1989. godine, kada su se dogodile velike političke promjene u Europi.

Autor Milan Bošnjak istaknuo je da mu je cilj bio predstaviti važna pitanja hrvatske dijaspori i manjinskih zajednica, o kojima se često premalo govori.

»Hrvatska nacionalna manjina je, bez ikakvog pretjerivanja, bogatstvo hrvatskoga naroda i kulture koji je uspio unatoč neprilikama, prijetnjama, mamljenjima, zlostavljanjima ponekad, u svakom slučaju brojnim pritiscima da se odhrvate, da se dekroatiziraju, da se odupru i danas ponosno čuvaju svoj iskonski hrvatski identitet i podsjećaju kakvi smo i sami bili prije nekoliko stoljeća. S druge strane, boraveći prije svega u Njemačkoj, imao sam priliku sudjelovati u tamošnjem kulturnom životu i upoznati ljude koji su puno toga učinili. Tako da me taj moj osobni boravak potaknuo da krenem u tu priču i mislim da je koncept modernoga hrvatskoga zajedništva jedini održivi koncept hrvatskog naroda, nacije i države u 21. stoljeću i to je nešto što nije agresivno, ali ne postavlja granice onom tko želi pristupiti. Na svima nama je da tom konceptu doprinosimo i da ga razvijamo«, poručio je autor.

Među ostalima, predstavljanju dvoknjižja nazočila je i **Jasna Vojnić** kao izaslanica predsjednika Hrvatskog sabora. Organizatori promocije bili su Hrvatska matica iseljenika i Matica hrvatska.

H. R.

zuje bogatstvo i važnost književnog stvaralaštva hrvatskog iseljeničtva. Druga knjiga temelji se na autorovim iskustvima i istraživanjima u dvanaest zemalja srednje i jugoistočne Europe. U njoj donosi pregled položaja i živo-

Nova knjiga: Somborski indeks

Promocija grada putem znanosti

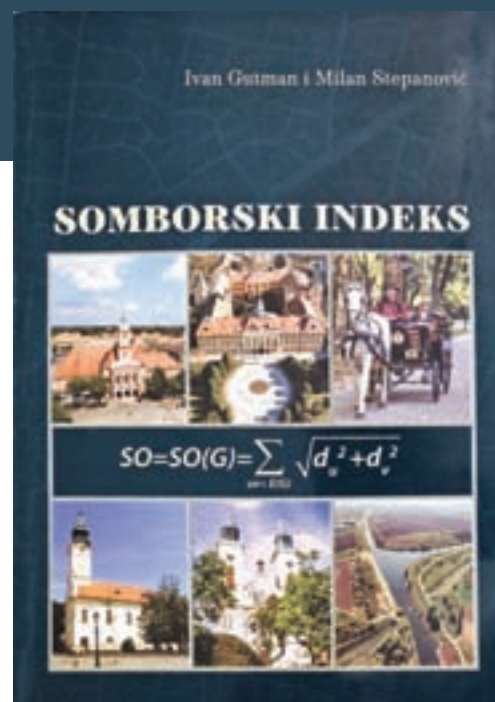
U nakladi udruge *Norma* iz Sombora nedavno je objavljena knjiga **Ivana Gutmana i Milana Stepanovića** *Somborski indeks*.

Knjiga je namijenjena svima, ali prije svega Somborcima, kako bi se upoznali sa znanstvenim pojmom koji nosi ime njihova grada i koji je, zahvaljujući njihovu sugrađaninu, akademiku prof. dr. Ivanu Gutmanu, tijekom posljednjih godina na velika vrata ušao u svijet znanosti.

O somborskom topološkom indeksu, koji je u okviru svoje kemijske teorije 2020. godine osmislio prof. Gutman, u svjetskoj je znanosti, u relativno kratkom vremenu, napisano više od 540 radova. Uglavnom su objavljeni na engleskom, ali i na raznim drugim jezicima (kineskom, perzijskom, turskom, mongolskom itd.), u više od 60 država na svim kontinentima, navodi se u knjizi.

Knjiga je napisana razumljivo i široj publici (sadrži samo jednu formulu), a uključuje i potpunu bibliografiju svih radova objavljenih o ovom znanstvenom pojmu do kraja kolovoza 2025. godine, kao i kraću studiju o kontinuitetu znanstvene misli u Somboru od sredine 18. stoljeća do suvremenog doba.

D. B. P.

Kardinal Német na zasjedanju Vijeća europskih biskupskih konferencija

Kardinal **Ladislav Német**, SVD, beogradski nadbiskup i metropolit, predsjednik Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda i potpredsjednik Vijeća europskih biskupskih konferencija (CCEE) sudjelovao je na plenarnom zasjedanju ovoga Vijeća koje je održano u Fátimi u Portugalu od 7. do 10. listopada, prenosi portal Beogradske nadbiskupije.

Program je bio posvećen temi »Kako biti misionarski učenici u sekulariziranoj Europi«.

Zasjedanje je započelo svečanom svetom misom u bazilici Gospe od Ružarija, koju je predvodio biskup Leirije-Fátíme i predsjednik Portugalske biskupske konferencije

mons. **José Ornelas Carvalho**. Na kraju slavlja predsjednici europskih biskupskih konferencija povjerili su svoju misiju i kontinent Blaženoj Djevici Mariji činom posvete.

Sljedećeg dana zasjedanje je započelo svetom misom slavljenom u Kapeli ukazanja, koju je predvodio, predsjednik CCEE-a mons. **Gintaras Grušas**.

Nakon pozdrava biskupa Carvalha i rektora fatimskog svetišta vlč. **Carlosa Manuela Pedrose Cabecinhasa** radne sesije otvorene su inauguracijskim govorom nadbiskupa Grušasa, koji je podsjetio na bolnu stvarnost tekućih ratova, posebno u Ukrajini i Svetoj zemlji, naglasivši prethodne apele pape **Franje** protiv »izopačene zlouporabe moći« i potičući Crkvu da nikada ne posustane u molitvi i radu za mir. Naglasio je da su »patnje najslabijih i nevinih i naše kao Crkve«. Predsjednik CCEE-a izrazio je zahvalnost papi **Leonu XIV.** na bliskosti s CCEE-om i njegovom ohrabrenju za nastavak napora u evangelizaciji, sinodalnosti, ekumenskom dijalogu i miru.

Radne sesije nastavljene su izvješćima o trenutnoj situaciji u Europi od strane Apostolskog nuncija pri EU, predsjednika COMECE-a, promatrača Svete Stolice pri Vijeću Europe i Caritasa Europa. Osim toga, komisije CCEE-a (Obitelj i život, Evangelizacija i kultura, Mladi i Pastoralna socijalna skrb) predstavile su svoje prošle aktivnosti i buduće planove.

Priredila: Ž. V.
Foto: CCEE

Obljetnica posvete stolne bazilike u Subotici

Obljetnica posvete subotičke katedrale – stolne bazilike sv. Terezije Avilske proslavljena je 14. listopada svečanom dvojezičnom svetom misom koju je predvodio biskup Subotičke biskupije **Franjo Fazekas** u zajedništvu s braćom svećenicima.

Kako je biskup Fazekas podsjetio, katedrala sv. Terezije Avilske posvećena je 1973. godine, a sam obred posvećenja obavio je pokojni biskup mons. **Matiša Zvekanović**. Zanimljivo je da je na tom činu bio i naš današnji biskup Fazekas, no tada, kako je rekao, kao mladi sjemeništarač. Biskup je također naglasio kako se danas s ljubavlju sjećamo i molimo za sve one koji su radili na izgradnji ove stolne ba-

zlike, kao i za sve one koji se danas brinu za ljepotu i urednost katedrale. U prigodnoj homiliji biskup je podsjetio na Prvu Petrovu poslanicu, koja je, kako je rekao, neka vrsta kateheze. Spaja čudoredne upute i vjerske istine. Govori o novom rađanju krštenjem, o obećanju neprolazne baštine i o pozivu na svetost. Kamen je, kako je biskup naglasio, samo simbolika ili usporedba u njihovom vjerskom shvaćanju, a to poimanje ostaje i u Novom zavjetu.

Misno slavlje je veličanstvenim pjevanjem uzveličao Katedralni zbor **Albe Vidaković** i gudački kvartet profesora Muzičke škole Subotica, te orguljaš prof. **Kornelije Vizin** pod vodstvom zborovođe **Miroslava Stantića**.

Katedrala je građena u stilu kasnog baroka od 1773. do 1779. godine. O 200. obljetnici katedrale (1972.-73.) obnovljena je cijela njezina unutrašnjost, te od 1973. godine uživa zaštitu Zavoda za zaštitu spomenika kulture. Godinu dana nakon posvete, 29. travnja 1974. godine, blaženi papa **Pavao VI.** odlikovao ju je naslovom manje bazilike. Na čelu župe se od 1773. godine do danas našlo 15 župnika: dr. **Stipan Ranić**, **Ivan Lukić**, **Pavao Sučić** od Pačira, **Ante Šarčević**, **Béla Czorda**, **Ferenc Szép**, **Ivan Probojčević**, **Matija Mamuzić**, **Veco Mamuzić**, **Dezső Vojnich** od Bajše, **Lajčo Budanović**, **Matija Zvekanović**, **Franjo Vujković**, **Stjepan Beretić** i danas **Dragan Muharem**. Župnicima je kroz povijest pomagalo više od 250 župnih vikara (kapelana).

Katedrala danas vapi za obnovom pročelja i samog zvonika, koji su pod skelom već nekoliko godina.

Ž. V.

Misijska nedjelja

Papa **Lav XVI.** pozvao je sve katoličke župe da sudjeluju u Misijskoj nedjelji, koja će biti 19. listopada, podsjećajući kako velikodušnost tog dana konkretno omogućuje i podržava rad misionara diljem svijeta, što je i sam sveti Otac iskustvo u Peruu. Svjetski dan misija održava se svake godine, i to pretposljednje nedjelje u listopadu, a ove godine bit će pod geslom »Misionari nade među narodima«.

»Kad sam služio kao svećenik misionar i biskup u Peruu, iz prve ruke vidio sam kako vjera, molitva i velikodušnosti pokazani na Svjetsku misijsku nedjelju mogu preobraziti čitave zajednice. Vaše molitve, vaša podrška pomoći će u širenju Evanđelja, osigurati pastoralne i katehetske programe, pomoći u izgradnji novih crkava i brinuti se za zdravstvene i obrazovne potrebe naše braće i sestara na misijskim područjima«, rekao je sveti Otac.

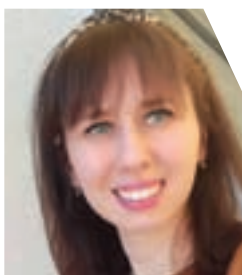
Svojom molitvom, žrtvom i darom i mi postajemo dio poslanja misionara koji često rade u teškim uvjetima, ali svakodnevno donose nadu ljudima na svim kontinentima.

Blagoslov zemljoradnika i traktora

Blagoslov zemljoradnika i traktora uoči spomendana sv. Vendelina, zaštitnika seljaka, ljetine, domaćih životinja i prirode bit će podijeljen u nedjelju, 19. listopada, nakon svete mise u 10.30 sati u župnoj crkvi Presvetog Srca Isusova u Tavankutu.

Šamar biskupa Nikole

Tribina na temu »Šamar biskupa Nikole« prigodom 1.700 godina Nicejskog sabora bit će održana u Pastoralnom centru u Tavankutu 20. listopada u 19.15 sati. Na ovu temu govorit će katedralni župnik preč. **Dragan Muharem.**

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Kršćanin i Sveto pismo

Kršćanski život pun je izazova. Mnogo je toga što trebamo činiti kako bismo bili prepoznatljivi u svijetu, kako bismo bili istinski Kristovi, a sve to nam se ponekad čini preteško. No, ono najvažnije je biti blizak Kristu, a tada ne treba puno razmišljati što činiti i kako svjedočiti, to postaje samo po sebi naš način života. Bliskost s njim nas preoblikuje, čini nas drukčijima, preobražava nas u njegove svjedoke u svijetu, a da ne primjećujemo kako ulažemo neke napore kako bismo to postigli. Kada smo s njime povezani, ne razmišljamo o težini kršćanskoga života, nego o ljepoti. Lijepo je posvjedočiti vjeru na različite načine, lijepo je podnijeti i žrtvu za Krista i za bližnjega, lijepo je imati vremena za svoga Spasitelja. Ako nam je sve to preteško, ako kalkuliramo kako će u svijetu proći naše kršćansko opredjeljenje, hoćemo li imati štete ili koristi, ako se stalno nečeg plašimo, to sve pokazuje da nismo doista uz Krista. Takvo kršćanstvo pred Bogom nema vrijednost, jer se zapravo i ne možemo nazvati kršćanima; nije dovoljno samo biti kršten. Bog želi nas, želi da ga volimo te da nas ta ljubav mijenja.

Božja riječ

Sveto pismo, sakramenti i molitva su put koji vodi do Boga. Pismo je njegova riječ kojom se objavljivao stoljećima, kako bi ga čovjek mogao bolje upoznati, te kako bi to sve ostalo za buduće generacije, da ljudi uvijek iznova mogu upoznavati i spoznavati Božju dobrotu i vjernost onima koji ga ljube. Zato je važno prijateljevati sa Svetim pismom, čitati zapisanu Božju riječ, dobro je poznavati i osluškivati njezine poruke u svome srcu. Bez Pisma ne možemo biti valjani kršćani, svjedoci evanđelja, što vidimo i po Pavlovim riječima Timoteju: »Sve Pismo, bo-

goduho, korisno je za poučavanje, uvjeravanje, popravljavanje, odgajanje u pravednosti, da čovjek Božji bude vrstan, za svako dobro djelo podoban« (2Tim 3,16-17). Zato, prije nego bilo čim drugim, trebamo se nadahnjivati Svetim pismom, čitati ga i dobro poznavati. Tako će djela naša postati autentična i naše svjedočanstvo vjerodostojno.

Svjedočanstvo

Pavao još piše Timoteju: »Zaklinjem te pred Bogom i Kristom Isusom, koji će suditi žive i mrtve, zaklinjem te pojavkom njegovim i kraljevstvom njegovim: propovijedaj riječ, uporan budi – bilo to zgodno ili nezgodno...« (2Tim, 4,1-2). Pismo je izvor naše spoznaje Boga, našeg rasta u vjeri i našeg znanja o njemu i njegovoj objavi kroz povijest, ali je ono i nadahnuće za naše svjedočanstva. Ono što primamo ne smijemo zadržati za sebe, Radosna vijest se mora širiti, naše je poslanje za nju oduševiti druge. Kršćani prvih vremena oduševili su mnoge pogane za Krista, proširili vjeru u njega po cijelom tada poznatom svijetu. A učinili su to tako hrabro kako je i Pavao zapovjedio Timoteju, uporni su bili, iako je češće bilo nezgodno, nego zgodno. Mnogi su za to prolili krv.

Danas je kršćanstvo rašireno po svijetu, ali je klonulo, potrebna mu je obnova, novi navještaj. Nadahnuti Božjom riječju mi možemo biti dio onih koji će probuditi zaspale vjernike, svojim svjedočanstvom vratiti im zanimanje za Krista i evanđelje. U tome trebamo biti ustrajni, uporni, ne odustajati kod prve prepreke. Naša odlučnost u svjedočenju znak je veličine naše vjere, odraz ljubavi prema Kristu. A navještaj evanđelja zadaća je koju smo svi primili i koju moramo izvršiti. Na nama je dati svoj doprinos da se mlaki kršćani ponovo približe svome Spasitelju i počnu živjeti evanđelje.

Kapelice – nadgrobnji spomenici na grobljima (XXXI.)

Despotovo, selo u kojem žive zaboravljeni Hrvati

Povjesničar dr. sc. Mario Bara ne isključuje mogućnost da je u ovom selu postojala ili postoji stara bunjevačka »diaspora«. »To su mogli biti i unutarnji kolonisti iz drugih općina u Vojvodini. Upozorio bih i na spontanu migraciju Hrvata iz BiH kojima je često bila onemogućena kolonizacija u Vojvodinu«, kaže Bara

Despotovo, a stanovnici ga i dalje rado zovu imenom koje je imalo do 1948. godine – Sentivan, selo je u središnjoj Bačkoj, dosta daleko od općinskog središta u Bačkoj Palanki, na obali kanala DTD i naseljeno uglavnom starosjedičkim poljoprivrednim srpskim stanovništvom. Jedan dio stanovnika prije II. svjetskog rata činili su Nijemci evangeličari i reformati, crkveni izvori spominju i do 150 katolika, a još pri popisu 1900. godine. U pokušaju da se nađu tragovi Hrvata nalazimo samo pet osoba koje su prijavile hrvatski kao materinji jezik. U popisima nakon Drugog svjetskoga rata u Despotovu se redovito bilježe na desetci Hrvata, i to je, nakon Neština, drugo selo u ovoj općini po brojnosti Hrvata.

Katoličko groblje – u blatu

Krećemo, ipak, od groblja na sjevernom dijelu sela, i, što je velika rijetkost u središnjoj Bačkoj, u većinski nekataličkoj sredini, nailazimo na odvojeno katoličko groblje od pravoslavnoga. Na katoličkom groblju je uređenih tridesetak grobova, a okruženo je šumom s jedne i njivom s druge strane, što pouzdano ukazuje na to da je ovdje bilo i posljednje počivalište evangelika i reformata – zaraslo ili trajno oskvrnjeno preoravanjem. Od tridesetak vidljivih grobova velika većina pripada Hrvatima. Ovdje su sahranjeni članovi obitelji Kovačević, Kolović, Lovrić, Dašović, Ostrogonac, Filipović, Bešlić, tri grobnice Gombovića te u čak četiri grobnice Kekezovići, što je najčešće prezime Hrvata u Despotovu. Na pravoslavnom dijelu groblja nalaze se i dodatne četiri grobnice članova obitelji Saleta, te grobnica Vlaovića. Imena, a navodimo ih kako bi se

Zimi je pristup groblju blatnjav

dodatno moglo identificirati podrijetlo Hrvata ovoga sela, su: Anka, Ruža, Katarina, Kata, Branka, dvije Marije, Mirolava, po dva Ivana i Jakova, Antun, Petar, Pera, Karlo, Stevan, Mihajlo, Pero, Vinko, Mate, Mirko i Josip.

Uočava se i značajan komunalni problem koji bi mogao svrnuti pozornost na to da u ovom selu žive katolici i Hrvati. Do katoličkog groblja, naime, nema popločane staze, nasuprot one koja iz sela, kroz prelijep perivoj četinara, vodi do ulaza u pravoslavno groblje, te dalje u zajedničku mrtvačnicu. Do njega se dolazi kroz prašinu ili blato. Dva puta je od strane našega tjednika Mjesnoj zajednici Despotovo postavljano pitanje zašto je to tako i kada bi se to pitanje moglo riješiti na način da se i katolicima omoguće dostojanstveni sprovodi, no odgovora nije bilo.

Podrijetlo Hrvata koji žive u Despotovu

Povjesničar dr. sc. **Mario Bara** ne isključuje mogućnost da je u ovom selu postojala ili postoji stara bunjevačka »dijaspora« (**Ostrogonac, Bešlić**), iako na postojećim grobovima nema oznake godine smrti koja bi padala prije Drugog svjetskog rata. Kaže i da značajni broj Nijemaca u selu do 1945. sugerira na zauzimanje praznih populacijskih niša od strane ekonomskih migranata, koji su ovdje došli privučeni poslom nakon završenog perioda savezne kolonizacije, a u selima južne Bačke ih je bilo najviše iz BiH.

»To su mogli biti i unutarnji kolonisti iz drugih općina u Vojvodini. Upozorio bih i na spontanu migraciju Hrvata iz BiH kojima je često bila onemogućena kolonizacija u Vojvodinu«, kaže Bara.

Nositelja prezimena Kekezović i Saleta u selu ima i dalje, društveno su zapaženi i aktivni u zajednici sela, no, kako to biva u našim krajevima, jedan dio ih živi u Bačkoj Palanki te u Novom Sadu, primjerice stomatolog dr. **Marijan Bešlić**. Pitanje je osjećaju li se svi oni ugodno u povezivanju s hrvatskim korijenima.

Katolička crkva ovdje je imala svoju filijalu, koja pripada župi Kucura, a prije je pripadala župi Savino Selo. Činjenica da u selu žive katolici spominje se u crkvenim shematizmima još od 1825. godine, a unatoč troznamenkastom broju vjernika u pojedinim razdobljima, niti molitvenog doma a ni crkve u ovom selu nikada nije bilo. Nasuprot tome, u nekim susjednim selima otvarane su molitvene kuće za liturgijski život manjeg broja katolika. Moguće je da je razlog opadanja broja katolika, između ostaloga, i izostanak okupljanja na jednom mjestu i tješnjeg međusobnog zajedništva, uz činjenicu da su kato-

ličke sredine uvijek od Despotova bile dosta udaljene. Ako znamo da u selu živi i manji broj Mađara, to se čini posebno važnim. Novije evidencije pokazuju da je Despotovo posjećivao katolički svećenik iz Zmajeve prije pet godina no jedino u slučaju sprovoda.

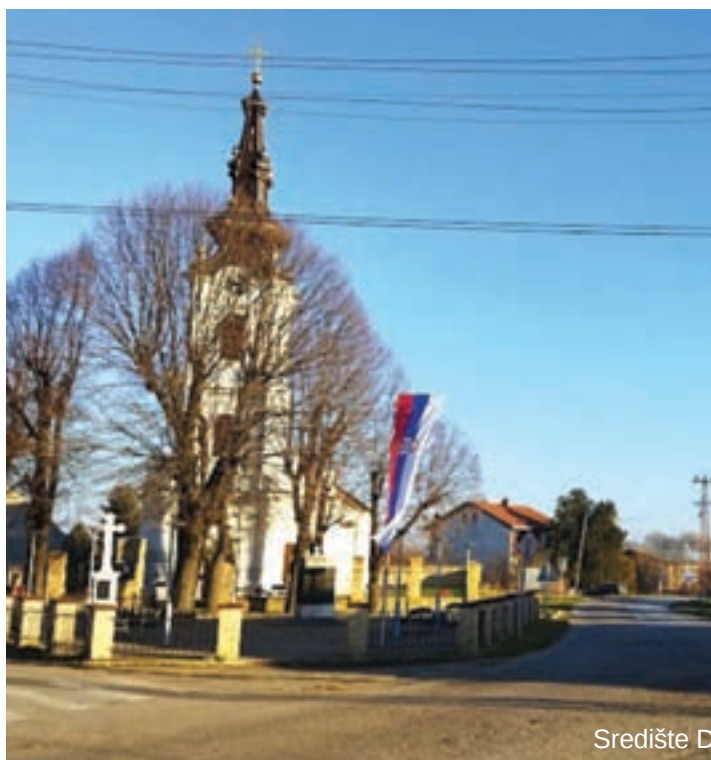
»Vodio sam jedan katolički sprovod, u obitelji Bešlić, na kojem su, na moje čuđenje, vjernici znali molitveno odgovarati«, svjedoči o svojoj službi u ovim krajevima 2021. godine svećenik o. **Igor Vovk**.

U poslijeratnim popisima Hrvati su, nakon Srba, dugo bili drugi po brojnosti narod u Despotovu, i najviše ih je bilo 1961. godine – 68 osoba. Sve do 1991. taj broj održavao se vrlo postojanim, ali je od tada počeo padati. Na posljednjem popisu Hrvatima se u ovom selu izjasnilo 18 osoba, što je nešto više od 1% življa.

Marko Tucakov

Katoličko groblje u Despotovu

Središte Despotova

Bela Tonković isključen iz stranke

»Predsjedništvo DSHV-a na svojoj sjednici od 11. listopada 2003. donijelo je odluku da proglašava protivno Statutu osnutak podružnice DSHV Subotica 2 sa sjedištem u Bajmoku, jer nije održana nikakva Skupština organizacija Gat, Ker i Bajmok koje bi donijele zaključak o formiranju podružnice Subotica 2 niti je o tome obaviješteno predsjedništvo stranke već je formiranje te podružnice u stvari samovolja pojedinaca. Potpuno je jasno da je formiranje podružnice Subotica 2 učinjeno u cilju da se spasu položaji koje su na temelju članstva u DSHV-u stekli sada već bivši predsjednik *Bela Tonković* i još za sada uvijek aktualni pomoćnik pokrajinskog tajnika za nacionalne manjine, upravu i propise *Slaven Dulić*, te su oni u stvari i inicijatori ove zavjere. Predsjedništvo DSHV-a zbog toga ne dozvoljava osnutak podružnice Subotica 2 i samozvane odluke Podružnice 2 proglašava ništavnim. Predsjedništvo DSHV-a potvrđuje odluke podružnice Subotica o smjeni članova upravnih odbora i školskih odbora, koje je bez ičije suglasnosti imenovao već bivši predsjednik *Bela Tonković*. Na obrazloženi prijedlog subotičke podružnice, a zbog teškog ogrešenja o Statut DSHV-a i nepoštivanja odluke Skupštine DSHV od 20. srpnja 2003, Predsjedništvo je donijelo jednoglasnu odluku da se iz stranke isključe *Bela Tonković* i *Slaven Dulić*, a također i *Bogoljub Kujundžić*, samozvani predsjednik podružnice Subotica 2. Predsjedništvo DSHV-a podržava kandidaturu gospodina *Dragoljuba Mićunovića* za predsjednika Republike Srbije.

(HR)

Prijem SCG u EU 2010. godine bio bi uspjeh

Ministar državne zajednice Srbija i Crna Gora za međunarodne ekonomske odnose *Branko Lukovac* izjavio je da bi prijem Zajednice u Europsku uniju 2010. godine bio uspjeh. »Ako bismo 2010. ili do 2010. godine ušli u EU, to bi bio veliki uspjeh«, rekao je Lukovac u debati o strategijama europskih integracija SCG u Podgorici. On je kazao da tijekom rada na izradi studije o izvodljivosti »treba razjasniti da li EU ostaje privržena sadašnjem ustavnom aranžmanu SCG, ili će respektirati faktičko stanje da su Srbija i Crna Gora dvije države«. To je važno razjasniti, jer od toga zavisi brzina priključivanja Srbije i Crne Gore EU«, kazao je Lukovac. EU treba da se preciznije odredi prema stvarnom

karakteru Državne zajednice, kako bi bila sigurna u primjenu svojih rješenja i standarda u Srbiji i Crnoj Gori, rekao je on.

(HR)

Manjine u RH traže pozitivnu diskriminaciju

Predstavnici Kluba nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru pozvali su pripadnike manjina da na skorašnjim parlamentarnim izborima biraju manjinske, a ne stranačke kandidate. Zastupnik talijanske nacionalne manjine *Furio Radin* rekao je na konferenciji za novinare kako »manjinama preostaje jedino da zaštitu prava na dopunsko glasovanje, (da imaju dva glasa) koje im jamči Ustav, zatraže pred Međunarodnim sudom za ljudska prava u Strasbourgu, budući da su ovakvim stajalištem diskriminirane«. Zastupnici češke i mađarske manjine *Zdenka Čuhnil* i *Tibor Santo* upozorili su da su stranke vladajuće koalicije, u zajedničkom programu iz 2000., isticale zaštitu nacionalnih manjina i »obećavale pozitivnu diskriminaciju«. Saborski Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav donio je stav da pripadnici nacionalnih manjina mogu glasovati samo jedanput jer ih to izjednačava sa svim ostalim građanima.

(HR)

MANJINSKE FOTELJE

Ovi bi izbori mogli lako prouzročiti krah modela koji su Hrvatskoj nametnuli međunarodni činovnici. Primjerice, što će se dogoditi ako će tri zastupnika srpske nacionalne manjine biti u prilici odlučivati tko će sljedeće četiri godine vladati Hrvatskom? Daju li svoj glas lijevoj koaliciji, to će dati krila radikalnoj desnici koja će, sada čak i ne bez argumenata, razvlačiti tezu da Srbi ponovno odlučuju tko će biti na vlasti u Hrvatskoj. Ako, pak, srpski zastupnici odbiju podržati bilo koji politički blok, doći će do političke krize iz koje će se moći izaći ili manjinskom Vladom, ili novim izborima. U svakom slučaju hrvatska politička scena bit će dodatno destabilizirana. Možda je sada dobar trenutak da se razmisli o boljem načinu zaštite manjina nego što su to saborske fotelje, mirovine i apanaže za »zaštitnike« njihovih interesa. Za srpsku manjinu trebalo bi možda pronaći neki drugi oblik pozitivne diskriminacije, primjerice kod zapošljavanja u državnoj upravi. *Zlatko Crnčec*, kolumnist, »Novi list«, 10. listopada 2003.

Posjet dviju delegacija Siracusi

Gospine suze povezale tri svetišta

U okviru prekograničnog projekta Požeško-slavonske županije i Hrvatskog nacionalnog vijeća dvije delegacije posjetile su Siracusu – mjesto gdje su se 1953. godine pojavile Gospine suze, koje i danas nadahnjuje vjernike diljem svijeta.

Delegaciju Požeško-slavonske županije činile su županica **Antonija Jozić** i gradonačelnica Pleternice **Marije Šarić** čiji grad već čuva relikvije Gospinih suza i ima posebno svetište posvećeno upravo Gospi od suza, kao što je i Biskupijsko svetište Gospe od suza na Bunariću, koje se nalazi na teritoriju Grada Subotice, odnosno Subotičke biskupije. Tako su delegaciju Subotičke biskupije činili vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak**, vlč. **Vinko Cvijin** i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**.

Dakle, tri mjesta: Siracusa, Pleternica i Bunarić duhovno su povezani Gospinim suzama.

Podršku ovom projektu, kao i blagoslov, dao je rektor Biskupijskog svetišta Gospe od suza mons. **Željko Šipek**.

U susretu s nadbiskupom Siracuse mons. **Francescom Lomantom** predana su pisma subotičkog biskupa **Franje Fazekasa** i požeškog biskupa **Ive Martinovića** u kojima se izražava puna podrška i iskrena želja za trajnim povezivanjem triju svetišta – Siracuse, Pleternice i Bunarića, objavljeno je na portalu Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Ideja projekta je da vjernike ova tri mjesta Gospine suze trajno povežu – ne samo u obnovi svetišta i kulturnog naslijeđa, nego i u produbljivanju vjere i zajedništva među narodima.

Po riječima Jasne Vojnić, uskoro će i na Biskupijsko svetište na Bunariću biti donesene relikvije – Gospine suze, koje već postoje na dva spomenuta svetišta.

Ovaj se projekt provodi uz pokroviteljstvo Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske.

Tijekom posjeta, delegacije su se susrele i s gradonačelnikom Siracuse **Francescom Italijom**, koji je izrazio otvorenost za suradnju i potporu ideji povezivanja ovih triju svetišta u duhovnu i kulturnu cjelinu.

H. R.

In memoriam Antun Lulić Lule (1943. – 2025.)

U utorak, 14. listopada, iznenada je u 83. godini preminuo **Antun Lulić Lule**, dužnosnik i aktivni član Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, objavio je DSHV. Rođen je 1943. u Subotici gdje je završio osnovnu i srednju školu, a zvanje pre-

hrambenog inženjera stekao je u Zrenjaninu. Najveći dio radnog vijeka proveo je subotičkim tvrtkama *Fidelinka* i u Kemijskoj industriji *Zorka*. U mirovinu je otišao iz JKP-a *Čistoća i zelenilo*. Bio je osviješten ekološki aktivist.

Članom DSHV-a postao je u jesen 1990. i bio je jedan od članova stranke s najdužim stažom. Obnašao je brojne dužnosti u stranci – bio je član Predsjedništva od 1998. do 2002. godine, a član Vijeća DSHV-a čak 23 godine – od 2002. do svoje smrti. Aktivno je surađivao u stranačkom listu *Glas ravnice*. Osnivač je i dugogodišnji predsjednik nevladine udruge Hrvatska ekološka udruga *Cro-eco*.

Bio je elektor DSHV-a za izbor prva tri saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća – 2002.-2010., 2010.-2014. i 2014.-2018. Gotovo 20 godina bio je dežurni u Uredu DSHV-a u poslijepodnevnim satima, što je radio volunteerski.

»Smrću Antuna Lulića Luleta DSHV je izgubio jednog od svojih najvjernijih članova, samozatajnog radnika, čovjeka s velikim političkim iskustvom, koji je i u vremenima previranja, pa i u ovima aktualnim, znao mudro procijeniti situaciju, razumjeti prilike i ispravno se postaviti«, objavio je, među ostalim, DSHV.

Sahrana Antuna Lulića je danas (petak, 17. listopada) u 13 i 30 sati na Senčanskom groblju u Subotici.

Prijem za buduće liderice iz nacionalnih zajednica

Povodom Međunarodnog dana djevojčica, 11. listopada, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog organiziralo je prijem za djevojčice iz redova nacionalnih zajednica. Hrvatsko nacionalno vijeće izabralo je za svoju predstavnicu učenicu prvog razreda Gimnazije *Svetozar Marković* **Martinu Tikvicki**, ovogodišnju dobitnicu *Crvene kravate* za najbolju maturanticu osnovnih škola na hrvatskom jeziku.

»Danas sam imala jednu veoma važnu ulogu. Bila sam predstavnica Hrvatskog nacionalnog vijeća, odnosno hrvatske manjine. Toliko sam bila ponosna i uzbuđena kada sam vidjela da i ja imam svoje mjesto u Palači *Srbija* i da imam kartu sa svojim imenom i prezimenom. Bilo mi je nevjerovatno kako su svaku djevojčicu od nas pozdravili i pružili priliku da nešto kažemo. Jedan od najboljih osjećaja bio je kada sam ja bila jedna od djevojčica koje su podigle ruku kada su nas pitali tko ide na cjelovitu nastavu na materinskom jeziku. Tijekom cijelog boravka ondje bila sam neizmjereno sretna jer sam jedna od 20 posebnih djevojčica, te će mi zasigurno ovi trenuci ostati još dugo, dugo u sjećanju«, kazala je Martina.

Djevojčice su imale priliku obići Palaču *Srbija* s kustosom, gdje su prošle kroz različite salone i imale priliku vidjeti značajna umjetnička djela.

Nakon toga djevojčice je ugostio ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Demo Berisha**, koji je poručio da je danas ponos pripadati nacionalnim za-

jednicama, ali i postići rezultate poput njihovih, uz želju da upamte ovaj dan i da im uvijek bude uspomena.

»Kad znam iz kojih sredina dolazite, kad znam kome pripadate, onda sam još ponosniji na vas. Ponosan sam što sam imao priliku vidjeti rezultate ovih dama, jer ste vi naša budućnost, jer će jednog dana možda neka od vas zamijeniti mene u ovoj stolici i voditi računa o zemlji kojoj pripadamo i u kojoj živimo, u kojoj učimo«, poručio je Berisha.

Susret studenata upisanih preko posebnih kvota

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske organizirao je u subotu, 11. listopada, u Lici četvrti susret studenata upisanih na hrvatska visoka učilišta putem posebne upisne kvote namijenjene Hrvatima izvan Hrvatske.

Na ovom susretu, kako putem društvenih mreža prenosi Hrvatsko nacionalno vijeće, sudjelovali su i studenti podrijetlom iz Vojvodine koji studiraju na sveučilištima u Hrvatskoj. Cilj okupljanja bio je pružiti studentima dodatnu podršku u stjecanju znanja i iskustava te ih povezati kroz zajedničke aktivnosti i upoznavanje kulturnih i prirodnih znamenitosti Hrvatske.

U sklopu programa studenti su posjetili Memorijalni centar *Nikola Tesla* u Smiljanu, rodnu kuću **Ante Starčevića** u Velikom Žitniku te izvor rijeke Gacke. Dio programa bio je i obilazak utočišta za medvjede u Kuterevu, gdje su sudionici uživali u prirodi i zajedničkom ručku u opuštenom ozračju.

Studenti su imali priliku međusobno se bolje upoznati, razmijeniti iskustva studiranja te produbiti veze s domovinom.

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske najavio je i nastavak programa u drugim hrvatskim regijama, s ciljem jačanja povezanosti mladih Hrvata izvan Hrvatske s matičnom zemljom.

Rođendanska žurka u Knjižnici

Pa tko ne voli rođendane? Posebice kada se okupi dobro društvo.

Tako je bilo i u ponedjeljak, 13. listopada, u Gradskoj knjižnici Subotica kada se na rođendan okupilo dobro društvo.

Čiji je bio rođendan?

Bio je to rođendan Gradske knjižnice Subotica.

Pitate se koji?

Veliki, 135. rođendan.

I već kako to obično biva, domaćini su pozvali goste. Učenici nižih odjela iz nekoliko subotičkih škola, među kojima su bili i učenici 3. i 4. c razreda OŠ *Ivan Milutinović*, s velikim su nestrpljenjem i radošću čekali taj događaj. Sve je bilo divno i za pamćenje već od ulaska u dvorište Knjižnice, gdje je naše prijatelje iz *Milutinovića* dočekala nasmijana knjižničarka **Bernadica Ivanković**, s kojom se često i rado druže. Odmah je »pao« veliki grupni zagrljaj i prve čestitke za rođendan.

Čestitke su se nizale i u novoj čitaonici, gdje je održana rođendanska žurka. Naši su prijatelji zajedno sa svojim učiteljicama **Tanjom Stantić** i **Martinom Vujković Lamić** napisali posebnu pjesmu, koju su uz manju koreografiju ovom prigodom i izrecitali. Potom su se nizale igrice koje su razgalile njihovo tijelo i um. Bilo je tu i razmišljanja, brzine, spretnosti, raznih vještina – ukratko, zabava je bila vrhunska. Nitko nije ni primijetio kada je prošlo sat vremena.

Iako su igrice bile natjecateljskog karaktera, nitko nije mario je li prvi ili posljednji. Svi su uživali i glasno navijali.

Kao i na svakom rođendanu, vrhunac slavlja bila je torta uz koju su se pjevale rođendanske pjesme.

Prije povratka u školu učenici su posjetili i Dječji odjel kako bi posudili knjige za lektiru koju će najvjerojatnije obraditi ponovo tu, u Gradskoj knjižnici Subotica. Ovdje se već osjećaju kao doma i jedva čekaju naredni susret.

I zato, ako i ti imaš u svom mjestu knjižnicu, a nisi njezin član, obavezno je posjeti i učlani se! Knjižnica je mjesto gdje se događaju mnogi lijepi događaji, posuđuju knjige s kojima možeš otputovati na različita mjesta i vremena i gdje si uvijek dobrodošao, kao kod starog prijatelja.

Za 135. rođendan knjižnice

Knjižnica slavi – veselje je svima,
135 svijeća na torti ima!

Beca nas čeka s osmijehom znanim,
s kvizom, lektinom i darom slatkim.

Kad ne znaš što čitat', pa glava ti pati,
knjiga se ovdje za svakoga nađe, shvati!

Od bajki i priča do romana novih,
u knjižnici čeka svijet snova brojnih.

Zato joj želimo sreće i znanja,
nek' traje još dugo – carstvo čitanja!

Dan kruha i zahvalnosti obilježeni i u Beogradu

U Fondaciji *Antun Gustav Matoš* 12. listopada obilježen je Dan kruha i Dan zahvalnosti za plodove zemlje, a sve povodom Svjetskog dana hrane. Djeca koja izučavaju predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, skupa s profesoricom **Dubravkom Tinodi**, aranžirali su stol te razgovarali o kruhu, važnosti pripreme hrane, kao i o zdravoj prehrani.

»Radujem se što su danas djeca koja izučavaju hrvatski jezik u našoj fondaciji imala tematski sat na kojem su kroz razne igre, zadatke i pjesmice učila o kruhu i njegovoj primjeni u svakodnevnom životu. Osobito me raduje što je nastava interaktivna i što djeca vole sudjelovati u programima koje profesorica Tinodi priprema. Jezik je jedna od odrednica identiteta, zato je važno da se izučava i njeguje od najranije dobi«, rekao je upravitelj Fondacije **Marin Piuković**.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35 m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaćete su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsApp ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m² Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici. Kontakt telefon: 061/6767041.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

Sukladno članku 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23) i čl. od 55. do 68. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 32/19 i 47/2025)

oglašava JAVNI UVID U

NACRT PLANA DETALJNE REGULACIJE ZA »VIKEND NASELJE« NA PALIĆU I DIO PROSTORA »BANJE PALIĆ« UZ ISTOČNU OBALU PALIČKOG JEZERA (BLOKOVI 25 DO 29)

Javni uvid može se obaviti od 20. listopada do 18. studenoga 2025. godine, radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204 i na službenoj internet-skoj stranici Grada Subotice www.subotica.ls.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 20. listopada do 18. studenoga 2025. godine.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 27. studenoga 2025. godine u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u plavoj dvorani), Trg slobode br. 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 21. 10. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Putovanje u tišinu

Čar ili nelagoda

Koliko ste puta poželjeli da oko vas samo na tren zavlada tišina i jeste li ikada razmislili koliko strašna ona može biti. Moja promišljanja na ovu temu vode nas na ovojputno putovanje u tišinu.

Na svijetu postoji nekoliko mjesta gdje tišina nije samo stanje, već gotovo fizičko iskustvo. To su takozvane gluhe sobe, prostori u kojima se zvuk gubi do te mjere da prestaje postojati. U njima nema jeke, nema šuma, nema ničega osim sebe. I upravo tu počinje njihova čar, ali i nelagoda koju izazivaju.

Gluha soba osmišljena je tako da u potpunosti upije zvučne valove. Zidovi, strop i pod obloženi su gustim slojevima klinastih panela od posebne pjene ili fiberglasa koji sprječavaju refleksiju zvuka. Kada se vrata zatvore, sve što proizvedeš, korak, udah, šum tkanine, jednostavno nestaje. Ove sobe ne odjekuju. Zvuk se ne vraća.

Upravo zato se koriste u istraživanjima akustike, za testiranje mikrofona, zvučnika, pa čak i u medicinske svrhe kada je potrebno mjeriti koliko je ljudsko uho osjetljivo na različite frekvencije.

Ideja o potpunoj zvučnoj izolaciji javila se sredinom 20. stoljeća, u doba kada su NASA i istraživačke institucije tražile načine da prouče kako ljudi reagiraju u uvjetima sličnim svemirskoj tišini. Kasnije su industrije poput audio-tehnologije i automobilske industrije preuzele koncept kako bi testirale proizvode bez ikakvih vanjskih smetnji.

No, gluhe sobe vrlo su brzo počele zanimati i psihologe jer ono što se događa u ljudskom umu kad nestane zvuk daleko je od običnog eksperimenta.

Kad tišina postane preglasna

U gluhim sobama mozak ostaje bez orijentira. Nema šuma ventilacije, prometa, ni vlastite jeke. I tada počinjemo slušati, sebe.

Ljudi u tim prostorima čuju otkucaje svog srca, šum krvi kroz vene, rad crijeva, pa čak i pucketanje zglobova. Nekima to izaziva paniku, drugima fascinaciju. Mnogi opisuju osjećaj kao »unutarnju oluju«, ne zato što nešto čuju, nego zato što im mozak pokušava nadoknaditi odsutnost zvuka stvarajući imaginarne tonove. Zato većina posjetitelja ne izdrži duže od nekoliko minuta.

Najtiša soba na svijetu

Najpoznatija gluha soba dugo se nalazila u Orfield Laboratories u Minneapolisu, u američkoj saveznoj državi Minnesoti. Zabilježila je razinu buke od -9,4 decibela, što znači da je tiša od ljudskog praga sluha.

No, 2015. godine *Microsoftova* komora u Redmondu, Washington, preuzela je rekord s nevjerojatnih -20,6 decibela, upisanih i u Guinnessovu knjigu rekorda.

Tamo se, doslovno, čuje zvuk vlastitih misli. Ove komore koriste se za testiranje osjetljivih mikrofona i zvučnih sustava, ali za posjetitelje ostaju zatvorene jer preduga izloženost takvoj tišini može izazvati vrtoglavicu, dezorijentaciju pa čak i lagane halucinacije.

Tišina koja nas podsjeća na nas same

Iako su stvorene iz tehničkih razloga, gluhe sobe imaju i simboličnu dimenziju. U svijetu prepunom buke one su podsjetnik koliko je tišina moćna i koliko teško je podnosimo.

Ironično, ono što je čovjek stvorio da bi izbjegao buku pokazalo je koliko mu je buka zapravo potrebna da bi se osjećao živim.

Najduže što je jedan čovjek izdržao u gluhoj sobi iznosi oko 45 minuta. Dogodilo se to upravo u laboratoriju Orfield u Minnesoti, a eksperiment je prekinut kada je dobrovoljac počeo osjećati vrtoglavicu i gubitak orijentacije. Kasnije je izjavio da mu je »vlastito tijelo postalo preglasno« i da je imao osjećaj kao da lebdi.

Upravo ta granica, trenutak kada potpuna tišina postaje previše, podsjeća nas da čovjek nije stvoren za apsolutnu tišinu.

Na kraju, možda je najveća istina o gluhoj sobi ta da nas uči slušati svijet, upravo zato što ga na trenutak utiša.

Ima li hrabrih?

Gorana Koporan

Hrvatska je praktično osigurala prvo mjesto u kvalifikacijama

Foto: HINA/ Damir SENČAR

Vatreni idu na SP

Listopadski set kvalifikacija za odlazak na Svjetsko nogometno prvenstvo u SAD, Meksiko i Kanadu ispio je bolje nego što je itko u Hrvatskoj mogao očekivati. *Vatreni* su ostali neporaženi u Pragu (0:0), doma su svladali Gibraltara (3:0) i ispunili svoj dio posla, ali onda je senzacionalna pobjeda Farskih Otoka protiv Češke (2:1) donijela potvrdu osvajanja prvog mjesta u skupni L.

Najbolje kvalifikacije

Iako se od starta kvalifikacijskog ciklusa smatralo kako je skupina L u kojoj su pored Hrvatske još momčadi Češke, Crne Gore, Farskih Otoka i Gibraltara, jedna od najlakših za prolaz, ipak je malo tko vjerovao kako će izabranici **Zlatka Dalića** izravni plasman na SP osigurati već dva kola prije završetka natjecateljskog ciklusa. Istina, još uvijek (matematički) nije stopostotan prolazak, jer bi Hrvatska trebala izgubiti oba preostala susreta (Farski Otoci – doma i Crna Gora – u gostima), a Češka ostvariti nevjerojatnu pobjedu protiv Gibraltara s više od 14 golova. Naravno, takav scenarij ravan je svjetskom čudu i malo tko bi mu dao i promil šanse, jer *vatrenima* je dovoljan samo bod u ta dva susreta za matematičku potvrdu plasmana na SP u SAD, Meksiko i Kanadu. No, ostavimo matematiku statističarskim stolovima i vratimo se zelenom terenu na kojemu su **Luka Modrić** i njegovi suigrači maksimalno učinili ono što je od njih očekivala nogometna nacija. Nakon šest odigranih susreta ostali su neporaženi, a zabilježili su 5 pobjeda i samo 1 neodlučni rezultat, i to protiv izravnog konkurenta u gostima. Momčad je bila izuzetno efikasna, o čemu govori respektabilna brojka od 20 postignutih golova u šest susreta, a obrana je kapitulirala samo jednom. Što je još važnije, paleta strijelaca je vrlo raznovrsna, a tijekom kvalifikacijskih susre-

ta izbornik je dosta rotirao momčad i pružio priliku brojnim pričuvama. U nedjeljnom susretu u Varaždinu protiv Gibraltara zaigrala je kompletno različita postava od one koja je igrala protiv Češke u Pragu. I golove, svoje reprezentativne prvijence postigla su tri različita igrača (**Fruk, Sučić i Erlić**). Sve navedeno daje radost i optimizam pred buduću nastup na Svjetskom prvenstvu, natjecanju na koje Hrvatska odlazi s velikim bremenom branitelja srebra i bronce s prijašnja dva mundiala. Rusija 2018. i Katar 2022. zauvijek će biti upisani u hrvatsku nogomenu povijest (uz, naravno, Francusku 1998.), a nova velika natjecanja traže kontinuitet dobrih igara i rezultata.

Studeni

Slijedećeg mjeseca, posljednjim susretima, završavaju se kvalifikacije u skupini L i tada će biti poznato sve. Hrvatska 14. studenoga dočekuje Farske Otoka i tada bi trebala zapečatiti sve nedoumice, a potom tri dana kasnije 17. studenoga slijedi gostovanje Crnoj Gori, putovanje i susret koji bi trebali biti svojevrsni nogometni turizam. Šalu na stranu, *vatreni* moraju dobiti oba susreta jer se s Njemačkom bore za posljednje mjesto koje vodi u prvi pot izvlačenja skupina na SP-u. Lijepo bi bilo kada bi odlične igre u kvalifikacijama bile krunisane i mjestom među najboljim selekcijama svijeta i time, znatno lakši ždrijeb.

D. P.

100 susreta na klupi Hrvatske

Izbornik Zlatko Dalić proslavio je na duelu protiv Češke u Pragu svoj 100. meč na klupi reprezentacije Hrvatske. Tijekom proteklih osam godina zabilježio je 55 pobjeda, 20 remija i 25 poraza, a osvojio je drugo i treće mjesto na SP u Rusiji i Kataru, te finale Lige nacija (2024.).

Gradska uprava Subotica, Trg slobode 1, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članaka 14. i 39. Zakona o proceni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 94/24), u svojstvu nadležnog tijela:

OBAVJEŠTAVA JAVNOST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva JKP *Vodovod i kanalizacija* Subotica, Trg Lazara Nešića br. 9/a, 24000 Subotica, podnio je dana 13. 10. 2025. godine, pod brojem 004153634-2025-09693-004-081-380-001, zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: »Bunar B-10/IV na Vodozahvatu I«, na katastarskoj parceli br. 23868/12 K. O. Stari grad, Subotica.

Javnost može izvršiti uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju nositelja projekta i dostaviti mišljenje na podnijeti zahtjev u roku od 15 dana od dana oglašavanja. Uvid se može izvršiti u prostorijama nadležnog tijela u Gradskoj kući u Subotici, soba 130, svakog radnog dana od 10 do 14 sati, kao i elektronički na internetskoj veb prezentaciji Grada Subotice, na adresi www.subotica.ls.gov.rs/cat_doc/zastita-zivotne-sredine. Mišljenja se mogu dostaviti na adresu nadležnog tijela ili elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.ls.gov.rs.

U postupku odlučivanja tijelo može donijeti odluku da je za predmetni projekat potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš i odrediti njen opseg i sadržaj ili odluku da za predmetni projekt nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš i odrediti mjere sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja negativnih utjecaja ili druge minimalne uvjete zaštite okoliša.

STOLNI TENIS

Dvije pobjede

Ženska reprezentacija Hrvatske izborila je dvije startne pobjede na Europskom prvenstvu u Zadru.

Foto: HINA/ Zvonko KUCELIN

Stolnotenisačice su u prvom susretu bile bolje od Engleske (3:0), dok su protiv Italije (3:2) morale igrati svih pet susreta za konačnu pobjedu.

TENIS

Dva finala za Mikruta

Mladi hrvatski tenisač **Luka Mikrut** odigrao je dva finala na posljednja dva Challengera na kojima je sudjelovao. Prošloga tjedna osvojio je naslov u Bragi, a prošle nedjelje poražen je u finalnom susretu Challengeru u Valenciji. S novim bodovima Splićanin zauzima 159. poziciju na ATP ljestvici, a zabilježio je skok od čak 80 mjesta.

POGLED S TRIBINA

Fantastični *Spartak OS*

Tri susreta – tri pobjede. Prvo mjesto u skupini B novog formata ABA lige i pobjeda u debitantskom nastupu u FIBA Ligi prvaka. Ne može biti bolje. Ali momčad *Spartak Office Shoesa* je to zavrijedila. Prvo, važnom gostujućom pobjedom protiv *Budućnosti* (97:93), jednim od glavnih rivala za mjesto u vrhu ove skupine. Potom je uslijedio međunarodni susret (prvi nakon 25 godina) protiv francuske momčadi *Le Mans* i tijesna pobjeda (74:73) na domaćem parketu dvorane pokraj Dudove šume. Na koncu ove pobjedonosne trilogije uslijedio je domaći uspjeh u 2. kolu ABA lige protiv novaka *Vienne* (79:66). U srijedu je *Spartak* gostovao u Lisabonu kod *Benfice*, pa ćemo na dan objave ovoga teksta znati je li nastavljen pobjednički

ki niz. Budući da planom igre ovoga vikenda Subotičani imaju pauzu u ABA ligi (neparan broj timova u skupini), imat će dovoljno vremena za rekuperaciju i pripremu za najjačeg rivala u skupini Lige prvaka – *Gran Canariu* (susret se igra 21. listopada u Subotici). Igranje na dvije vrlo jake fronte iziskuje punu pripremljenost i maksimalni igrački doprinos u svakom susretu, a zgusnuti ritam srijeda – vikend traži mnogo više koncentracije, osobito u završnicama često izjednačenih susreta. Kako će *Spartak* okončati ovaj »gusti« mjesec ostaje nam vidjeti, ali prema viđenom na njegovom početku možemo biti optimistični. Vrhunska košarka igra se u Subotici, a domaća publika ima prilike uživati u majstorijama pod obručima. Jedna činjenica već je neko vrijeme neupitna: košarka je u najvećem gradu na sjeveru Bačke definitivno potisnula nogomet u drugi plan.

D. P.

Umotvorine

- * Ne vjerujte svemu što pomislite.
- * Granice su način na koji brinemo o sebi.
- * Jutro počinje prethodne večeri.

Vicevi, šale...

- Na dijete sam!
- Otkad?
- Skoro dva sata. Primijeti se?
- Aha, oči su ti gladne...

- Dobar dan, koliko košta ovo rumenilo?
- 7.460 dinara.
- Neka, išamarat ću se.

Aforizmi

- * Često ne znamo kuda put vodi, ali put zna kuda vodi nas.
- * Ne prestajemo se igrati zato što starimo, već starimo zato što se prestajemo igrati.
- * I lav je kralj pa završi u cirkusu. Zato pažljivo s krunom. Lako padne.

Vremeplov – iz naše arhive

Zavični dan u Monoštoru, 2015.

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Zec i magarac

Sastalo se čitavo društvo: tu je jarac i magarac, zec namigec, mačkica prešlica, čelica medica, pućak blebućak, svinče i marvinče, i sve što lovi i pase – samo nije tu prase jel ono burla za se.

Ko je počeo da je, samo su jedared svi udarili u falu. Jarac svoje rogove ne da ni za zlatne vile, mačka ne zna za veće blago od oštri noktiju, lisica pamet diže do neba – i tako svaki svoje fali.

Jedared ostali samo magarac i zec.

Čime će se dičit magarac!

Čičkom se rani, repom od muva brani, spore noge i pameti – ajd, šta da kažeš da si magarac?!

Da je pametan – baš ništa. E, al najedared se ko dositio.

– Sve vaše nije ništa nuz ono što ja imam. Križ na leđima ko što je urasto meni i svakom mom bratu ko još ima na svitu?

Niko! Svi začutili i samo misle: vidi magarca kako nam je iznenada začepio usta, a ko bi se nado od njega!

Ni lisica se nije dositila kako bi drugačije zataškala sramotu već će na sirotog zeca:

– Ajde, gukni golube, tebe još nismo čuli.

U zeca i tako malo srce, a još kad je vidio kako magarcu niko ne zna ni bekni, samo se zavuko u travu i pokrio ušima.

Magarcu nema boljeg tamjana pod nos. Vidi, tu dičnijeg i pametnijeg nema.

– I od njega bi imali šta čuti! Manite se sirotog zeca namigeca. Šta on zna! Samo striže ušima i biži.

Nije mu dosta što je najdičniji, on će se i rugat.

Magarcu se osladilo, al je svima zagorčilo – najviše teti. Ona će zecu u pomoć.

– Magarče, što kažeš ne lažeš, al da zec i zna bižat ko niko živi to je sveto.

– Ko – on?! Možda zna bolje trčat od svi vas, al od mene ni to ne zna bolje.

Magarcu ušla krv u glavu.

To se traži. Teti liji je već proradila pamet makar još nije dorasla do neba.

– Baš da vidimo – teta vaća magarca za rič i ne da s puta.

Mora da se to dopalo i zecu, jel se iznenada propo, naerio uši, brkove umiva pridnjim nogicama.

– Kreći, leđinom ako ćeš s vitrom, ako ćeš pod vitar.

– Zec samo toliko veli i kad se onda ošinio leđinom, magarac je mogo za njim, samo da je imo kada. Ode zeko pa se vrati i sve u kolubar optrčava magarcove noge i opet otrče ispred njega.

Magarac bakti i dakti, al se još ne da od sramote.

Tako je išlo dok je išlo, al jedared – sramota el nije – magarac više nije ostio noge. Poljubio leđinu i dalje ni makac!

– Šta je, šta je, da nisi ti taj junak u trčanju? A lipo si pao, makar imaš križ na leđima što ga niko nema.

Lisica je prva da mu se sveti. Oće ona, oće i drugi, al magarac zanjako:

– Čutite, grom vam puko u usta! Ta i Isus je pao pod križom, a baš mu je sam Bog bio otac, di onda ne bi pao jedan siroma magarac!

Šaljive hrvatske narodne pripovijetke, 1958.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

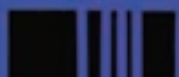
Košar

U po dana drimljem i sanjam da se počelo stavnjivat a u dvor unilazi posljednji špediter kukuruza. Časkom se sjatila moba. Žene i dica tovaru kukuruze u košareve a muški je nosu u čardak. Dva starovirska čardaka napravita od drveća i pokrivena kukuružnjakem napunita. Došo na red novi, od cigala s biber cripem pokriven čardak. Ispod par kočaka. Znojim se dok nosim košareve. U mobe svi nasmijani. Jedni druge tentu. Trgnem se ka j kapija rdnila. Ko će drugi neg faš Joza. Unilazi u kujnicu i na astal meće balon rampaša pa će: »Faše moj dragi, prikjuče smo koštali rampaš od Kevedinke a saćemo koštat od Otele«. Dok divani u mene još u glave košarevi. Ope će faš: »Kusi ošo? Vidim ni s tu«. Odgovaram: »E moj faše sanjo sam štagod lipo«. Prikida mi: »Ajd, ajd... ako j tebe bilo lipo cigurno će i mene. Reci«. Nastavljam: »Pa sanjo kako utovarljivamo u čardak kukuruze. Ko kadgod. Pun dvor mobe. Košarevi s kukuruzima letu a čardak se puni. I zamisli šta s desilo«. »Šta? Šta?«, pita faš. »Pa desilo se to da mi danaske u kuće više nemao ni jedan košar. Onaj posljednji što j bio u kuće i što sam ga sam ja asniro niki dan liferovali. Kažu da j istrunio i da više ni za ništa ni bio. Napunili ga koješćim, izneli na sokak otkal su ga odneli kako je već moderno zovu, smećari. A bio sam taki košar. Dobio ga za imendan od pokojng čika Stipe«, objašnjavam. Faš će: »E ti s sad zapo. Sam on ti fali. Tako divaniš koda s se rodio utom košaru«. »E moj faše da j po mojmu svaka kuća b tribala imat bar jedan košar za prinet jel čuvat štagod u njemu. Za kukuruze, luk, krompire, gra. I šta sve ni. Pa u čemu se u vinogradu grožđe nosi? Sade di s okreneš ta plastika a svi divanu od te ekologije. Ako digod štagod oš metnit i nosit u čemugod štagod sam ta plastika. A i ona ni vična, poluplje se, pukne jel pokida. I šta onda? Plastika ne trune i ako se zapalji onda j onaki otrov. A košar kase potroši istrune«, svitujem ga. Faš divani kako se sića da j njegov diver bio košaraš. Kaže: »Živili od pletenja košareva. Radio j za korparu. Dobijo od korpore prut i moro na misec toliko i toliko oplest i pridat košareva koji b mu se platili. Imali štagod malo zemlje di su zasadili prut pa su i svoje košareve prodavali. Košarevi su se pleli od posebnog pruta. Najbolje od crvene vrbe. Prut moro bit spravan i brez guka. Prija neg što j bio spriman za pletenje prut se nosio kiseljit na Dunav. Bilo j i da su prut išli sić na Dunav. No neg tamo ni bilo mlogo i sam oni koji dobro poznaju Dunav znali su ga nać. Košaraš moro imat jake ruke da b opleo košar. Ni bilo kuće da ni imala pe-šest košareva. Malo nji znalo napraviti košar pa su morali vašariti košar«, objašnjava faš. »Imaš pravo. I iz varoši mlogo nji dolazili vašariti košareve. Zaboravio sam kazat da kad se košar pohaba pa mu otpadne dno košar se ni baco već se šnjim išlo bacnjariti. Ako kažu faše da cipela glavu čuva tako j bome košar čuvo posov i kuću a zno j i naraniti«, za kraj ću.

U NEKOLIKO SLIKA

Blago moga zavičaja / Kruh moje majke

Croatian
Audiovisual
Centre

Produkcija Teatar Stella

CINNEE
& production

Art bioskop
Kolarac

Festival hrvatskog filma u Beogradu

Art bioskop Kolarac
23. – 26. 10. 2025

Autorica plakata: Stela Gardin

GLAZBOM DO SVETOSTI

sportska dvorana
tehničke škole
"Ivan Sarić"

Subotica

nedjelja

19.10.2025.

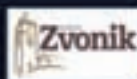
250. din. / 2 eura

19:00 sati

Festival hrvatskih duhovnih pjesama Subotica

HosanaFest 2025

pokrovitelji:

SRIJEMSKA BISKUPIJA
RKT Crkva
Uznesenja Blažene Djevice Marije Zemun
Veliki trg 4, Zemun

ČETRNAESTI
EKUMENSKI
SUSRET
ZBOROVA
CRKVENOG PJEVANJA

SUBOTA 18.10.2025. U 18.00h

Župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije Veliki trg 4, Zemun

„Kao što si ti Oče u meni i ja u tebi, tako neka i oni u nama budu jedno...“
LV17,20)

Pokrovitelji susreta

Ministarstvo kulture
Republike Srbije

BEL MEDIC

PRETPLATITE SE

TUZEMSTVO
☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**
☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

* Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišati cijenu pretplate. Hvala na razumijevanju.

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna

HRVATSKA RIJEČ
 Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

www.hrvatskarijec.rs

Hrvatska riječ u PDF-u
 Pretplata na internetsko izdanje

- Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 AD MS FIL Subotica
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ
 Preradovićeve Tl, 24000 Subotica

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«
 Preradovićeve Tl, 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa: 325950060001449230

RADIO MARIJA
Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCije:
 NOVI SAD 90,0 MHz
 SUBOTICA 90,7 MHz
 SOMBOR 95,7 MHz
 NIŠ 102,7 MHz

KONTAKT:
 Ured: 024/600-099
 Program: 024/600-011
 SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:
 Radio Marija Srbije
 Radio Maria play

www.radiomarija.rs

 [@Radio.Marija.Srbije](https://www.facebook.com/Radio.Marija.Srbije)

 [@radiomarijasrbije](https://www.instagram.com/radiomarijasrbije)

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:
 - 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

Astra Telekom 011 44 22 009

1100 GODINA HRVATSKOGA KRALJEVSTVA (925. – 2025.)

TRAGOM MILENIJSKE PROSLAVE U BAČKOJ I SRIJEMU

Podpora:

Stožerni državni ured za Hrvatsku izvan RH

Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javnu informaciju
i odnose s vjerskim zajednicama

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji

SVEČANA PROSLAVA
u Subotičkoj biskupiji

24. listopada 2025.
u 19 sati

Franjevačka crkva u Subotici
Svečana biskupska sveta misa

Izložba

„Tragom milenijske proslave
u Bačkoj i Srijemu”

Multimedijalna večer
– svečana dodjela
književnih nagrada

